

BEZVÝZNAMNÁ ŽENA

Oscar Wilde

Přeložil Jiří Zdeněk Novák

Městská knihovna v Praze

půjčuje

knihy, audioknihy,
obrazy, deskové hry...

nabízí prostory pro

samostatné studium,
skupinová setkání,
přednášky, konference...

pořádá

autorská čtení, přednášky,
koncerty, filmové projekce,
akce pro děti...

poskytuje online služby

e-knihy, digitalizované dokumenty,
přednášky, kurzy...

podporuje tvoření v kreativních dílnách

DOK16 pro práci se dřevem a papírem
Atelier pro šití a vyšívání

Suterén pro 3D tisk, knižní vazbu, kaligrafii a pyrografii

mlp.cz
e-knihovna.cz
knihovna@mlp.cz
facebook.com/knihovna

Bezvýznamná žena

Oscar Wilde

Přeložil a upravil Jiří Zdeněk Novák

Znění tohoto textu vychází z díla [Bezvýznamná žena](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Artur v Praze v roce 2022.

§

Text díla (Oscar Wilde: Bezvýznamná žena), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte autora-Nevyžívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 9. 8. 2024.

OBSAH

OSOBY	6
PRVNÍ DĚJSTVÍ	7
DRUHÉ DĚJSTVÍ.....	36
TŘETÍ DĚJSTVÍ.....	70
ČTVRTÉ DĚJSTVÍ.....	95

OSOBY

LORD ILLINGWORTH

SIR JOHN PONTEFRACT

LORD ALFRED RUFFORD

PAN KETLICK, poslanec

CTIHODNÝ PÁN, PAN THDR. DAUBENY, arciděkan

GERALD ARBUTHNOT

FARQUHAR, komorník

FRANCIS, sluha

LADY HUNSTANTONOVÁ

LADY KAROLINA PONTEFRACTOVÁ

LADY STUTFIELDOVÁ

PANÍ ALLONBYOVÁ

SLEČNA ESTER WORSLEYOVÁ

ALICE, komorná

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ

První dějství: Terasa v Hunstantonu

Druhé dějství: Pokoj v Hunstantonu

Třetí dějství: Salon v Hunstantonu

Čtvrté dějství: Obývací pokoj v domě paní Arbuthnotové ve Wrockley

Čas: 1892

Místo: Kterékoli hrabství

Děj hry proběhne ve 24 hodinách.

PRVNÍ DĚJSTVÍ

Scéna: Trávník před terasou v Hunstantonu.

SIR JOHN, LADY KAROLINA a slečna ESTER WORSLEYOVÁ v lenoškách pod rozložitým tisem.

LADY KAROLINA: Myslím, že jste poprvé v anglickém venkovském sídle, slečno Worsleyová.

ESTER: Ano, lady Karolino.

LADY KAROLINA: V Americe prý žádná venkovská sídla nemáte.

ESTER: Nemáme jich mnoho.

LADY KAROLINA: A máte vůbec nějaký venkov? Něco, co bychom my mohli venkovem nazvat?

ESTER (*s úsměvem*): Máme nejrozsáhlejší venkov z celého světa, lady Karolino. Říkávali nám ve škole, že některé z našich států jsou tak velké jako Francie s Anglií dohromady.

LADY KAROLINA: Ach, to tam musíte mít veliký průvan, řekla bych. (*K SIRU JOHNŮVI.*) Johne, měl by sis vzít šálu. Proč ti vlastně pořád pletu šály, když je nenosíš?

SIR JOHN: Mně je docela teplo, Karolino, vážně.

LADY KAROLINA: Myslím, že není, Johne. (*K ESTER.*) Nu, nemohla jste se octnout na rozkošnějším místě, než je toto, slečno Worsleyová, i když v domě je nesmírně vlhko, zcela neomluvitelně vlhko, a i když milá lady Hunstantonová sem někdy zve lidi dost nevybíravě. (*K SIRU JOHNNOVI.*) Jana mívá příliš pomíchanou společnost. Lord Illingworth, to je ovšem muž vysoce vynikající. S tím se seznámit, to je pocta. A ten poslanec, pan Kotlík...

SIR JOHN: Ketlick, miláčku, Ketlick.

LADY KAROLINA: ... to musí být tuze spořádaný člověk. V životě jsme o něm nic neslyšeli, a to je dnes pro člověka nejlepší doporučení. Zato paní Allonbyová se sem sotva hodí.

ESTER: Mně je paní Allonbyová nesympatická. Nemohu ani říct, jak je mi nesympatická.

LADY KAROLINA: Nevím, slečno Worsleyová, jestli cizinci jako vy mají mít sympatie nebo antipatie k lidem, kteří jsou jim představeni na návštěvách. Paní Allonbyová je z velmi dobré rodiny. Je to neteř lorda Brancastera. Povídá se sice, že před svatbou dvakrát s někým utekla. Ale sama víte, jak jsou lidé často nespravedliví. Já osobně nevěřím, že utekla víckrát než jednou.

ESTER: Pan Arbuthnot je velmi milý.

LADY KAROLINA: Aha, už vím, ten mladík, co je zaměstnán v bance. To je moc hezké od lady Hunstantonové, že ho sem zve,

a zdá se, že i lordu Illingworthovi se tuze zalíbil. Ale stejně nevím, jestli Jana dělá dobře, že ho pouští do vyšší společnosti. Za mých mladých dnů, slečno Worsleyová, se člověk ve společnosti nesetkal s nikým, kdo se živil prací. To nepatřilo k bontonu.

ESTER: V Americe si právě těchto lidí nejvíc vážíme.

LADY KAROLINA: O tom nepochybuji.

ESTER: Pan Arbuthnot má krásnou povahu. Je takový prostý, takový upřímný. Má nejkrásnější povahu, jakou jsem kdy poznala. S tím se seznámit, to je pocta.

LADY KAROLINA: V Anglii nebývá zvykem, slečno Worsleyová, aby mladá dáma mluvila takhle nadšeně o jakékoli osobě druhého pohlaví. Angličanky tají své city, dokud se nevdatí. Projeví je až pak.

ESTER: Vy v Anglii nepřipouštíte přátelství mezi mladým mužem a mladou dívkou?

Vstoupí LADY HUNSTANTONOVÁ a za ní SLUHA s šály a polštáři.

LADY KAROLINA: Nedoporučujeme to. Zrovna jsem říkala, Jano, do jak příjemné společnosti jsi nás pozvala. Projevuješ báječné nadání při výběru lidí. To je zrovna dar.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Jsi příliš laskavá, drahá Karolino. Ale myslím, že se k sobě opravdu všichni pěkně hodíme. A dou-

fám, že náš roztomilý host z Ameriky si odnese příjemnou vzpomínku na život na anglickém venkově. (K SLUHOVI.)
Podušku, Francisi, semhle! A můj šál! Ten shetlandský, přineste ten shetlandský!

SLUHA odejde pro šál. Vstoupí GERALD ARBUTHNOT.

GERALD: Lady Hunstantonová, mám pro vás výbornou novinu! Lord Illingworth mi právě nabídl, že mě přijme za svého tajemníka.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Za svého tajemníka? To je vskutku výborná novina, Geralde. To vám zajišťuje skvělou budoucnost. Vaše drahá matinka bude nadšena. Musím se vážně pokusit ji přimět, aby sem dnes večer přišla. Myslíte, že přijde, Geralde? Víím, jak je nesnadné ji někam dostat.

GERALD: Ó, kdyby věděla, co mi lord Illingworth nabídl, to by jistě přišla, lady Hunstantonová.

Vstoupí SLUHA se šálem.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Napíšu jí o tom a požádám ji, aby sem přišla a seznámila se s ním. (K SLUHOVI.) Počkejte, Francisi. (Píše dopis.)

LADY KAROLINA: To je báječná příležitost pro takového mladíka, jako jste vy, pane Arbuthnote.

GERALD: Jistě, lady Karolino. A snad se mi podaří dokázat, že si to zasloužím.

LADY KAROLINA: O tom nepochybuji.

GERALD (K ESTER): Ale vy jste mi ještě neblahopřála, slečno Worsleyová.

ESTER: Máte z toho velikou radost?

GERALD: Ovšemže mám. To pro mne znamená všechno. Na co jsem dřív neměl naději, na to teď možná naději mám.

ESTER: Naději máme mít vždycky. Život, to je naděje.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Řekla bych, Karolino, že lord Illingworth pomýšlí na diplomatickou dráhu. Slyšela jsem, že mu nabídlí Vídeň. Ale třeba to není pravda.

LADY KAROLINA: Myslím, Jano, že by Anglii neměl v cizině reprezentovat svobodný muž. To by mohlo způsobit komplikace.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Děláš si zbytečné starosti, Karolino. Věř mi, naprosto zbytečné. Ostatně lord Illingworth se může každým dnem oženit. Žila jsem v naději, že se ožení s lady Kelsovou. Ale říkal, tuším, že má příliš veliké příbuzenstvo. Nebo to byly nohy? Už nevím, co z toho. Velice mě to mrzí, ta byla stvořena k tomu, aby se stala ženou vyslancovou.

LADY KAROLINA: Nesporně má úžasnou schopnost pamatovat si, jak se kdo jmenuje, a zapomenout, jak kdo vypadá.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ale to je přece přirozené, Karolino, či ne? (*K SLUHOVI.*) Řekněte Henrymu, ať počká na odpověď. (*K GERALDOVI.*) Geralde, napsala jsem pár řádek vaší drahé matince. Oznamuju jí tu dobrou novinu a píšu, že rozhodně musí přijít na večeri.

GERALD: To je od vás hrozně hezké, lady Hunstantonová. (*K ESTER.*) Nešla byste se projít, slečno Worsleyová?

ESTER: S radostí.

Odejde s GERALDEM.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Mám velkou radost, že Geralda Arbuthnota potkalo takové štěstí. Je to tak trochu můj protégé. A obzvláště mě těší, že mu to lord Illingworth nabídl z vlastního rozhodnutí, aniž jsem mu cokoli naznačila. Nikdo nemá rád, když ho lidé žádají o nějakou přízeň. Vzpomínám si, jak se Charlotta Pogdenová v jedné sezoně docela znemožnila, protože měla francouzskou guvernanku a každému ji doporučovala.

LADY KAROLINA: Já tu guvernanku viděla, Jano. Lady Pogdenová ji ke mně poslala. Bylo to předtím, než jsme Eleonoru uvedli do společnosti. Ta guvernanku vypadala příliš pěkně, aby mohla být v nějaké spořádané domácnosti, nedivím se, že lady Pogdenová tolik toužila se jí zbavit.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Á, teď je mi to jasné.

LADY KAROLINA: Johne, ta tráva je pro tebe příliš vlhká. Měl by sis jít okamžitě about prezůvky.

SIR JOHN: Mně je docela dobře, Karolino, vážně.

LADY KAROLINA: Musíš připustit, Johne, že nejlíp to mohu posoudit já. Udělej, prosím, co ti říkám.

SIR JOHN vstane a odejde.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ty ho rozmazluješ, Karolino, opravdu ho rozmazluješ.

Vstoupí PANÍ ALLONBYOVÁ a LADY STUTFIELDOVÁ.

(K PANÍ ALLONBYOVÉ.) Doufám, drahoušku, že se vám líbí můj park. Říká se, že je v něm pěkné stromoví.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Stromy jsou tam nádherné, lady Hunstanonová.

LADY STUTFIELDOVÁ: Tuze, tuze nádherné.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ale mám takový pocit, že kdybych žila půl roku na venkově, ztratila bych tolik ze své společenské ob-
ratnosti, že by si mne nikdo ani trochu nevšiml.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ujišťuji vás, drahoušku, že takhle venkov vůbec nepůsobí. Vždyť zrovna z Melthorpu, a to je jen dvě míle odtud, utekla lady Beltonová s lordem Feltersdalem. Pamatuji se na tu událost dokonale, protože chudák lord Belton tři dny potom umřel v záchvatu radosti – nebo pakostnice. Už nevím, co to bylo. U nás byla právě tenkrát velikánská společnost, a tak jsme se o tu celou aféru všichni zajímali.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Dát se unést, to pokládám za zbabělost. To znamená prchat před nebezpečím. A v moderním životě je nebezpečí tak vzácné.

LADY KAROLINA: Mně se zdá, pokud tomu rozumím, že dnešní mladé ženy mají jediný životní cíl: hrát si s ohněm.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Kdo si hraje s ohněm, má tu výhodu, lady Karolino, že se nikdy ani trošku nepopálí. Shoří jenom ti, kdo si s ohněm hrát nedovedou.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ano, to chápu. To je velmi, velmi poučné.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Nevím, kam by svět dospěl s takovouhle teorií, drahá paní Allonbyová.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ach, svět byl stvořen pro muže, a ne pro ženy.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ó, tohle neříkejte, lady Stutfieldová. My si tu užijeme mnohem víc než oni. Vždyť nám je toho zapovězeno mnohem víc, než je zapovězeno jim.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ano, máte docela, docela pravdu. Tohle mě nenapadlo.

Vstoupí SIR JOHN a PAN KETLICK.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Tak co, pane Ketlicku, dokončil jste svou práci?

KETLICK: Pro dnešek jsem dopsal, lady Hunstantonová. Mám to obtížný úkol. Nároky, které se dnes kladou na čas veřejně činného muže, jsou velmi značné, opravdu velmi značné. A nemyslím, že jsou vyváženy přiměřeným uznáním.

LADY KAROLINA: Johne, obul sis ty přezůvky?

SIR JOHN: Ano, miláčku.

LADY KAROLINA: Myslím, že by sis měl přisednout, Johne. Tady je to chráněnější.

SIR JOHN: Mně je docela dobře, Karolino.

LADY KAROLINA: Myslím, že není, Johne. Posad' se raději ke mně.

SIR JOHN vstane a přisedne si k ní.

LADY STUTFIELDOVÁ: A o čem jste dneska psal, pane Ketlicku?

KETLICK: Jako vždycky, lady Stutfieldová. O čistotě mravů.

LADY STUTFIELDOVÁ: O tom musí být tuze, tuze zajímavé psát.

KETLICK: To je jediná otázka, která má dnes opravdu celonárodní význam, lady Stutfieldová. Mám v úmyslu promluvit o ní ke svým voličům, než se sejde parlament. Zjistil jsem, že chudší třídy této země projevují nápadnou touhu po vyšší mravní úrovni.

LADY STUTFIELDOVÁ: To je od nich tuze, tuze milé.

LADY KAROLINA: Souhlasíte s tím, aby se ženy účastnily politického života, pane Kotlíku?

SIR JOHN: Ketlicku, miláčku, Ketlicku.

KETLICK: Vzrůstající vliv žen, to je jediná uspokojivá věc v našem politickém životě, lady Karolino. Ženy jsou vždycky na straně mravnosti, veřejné i soukromé.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ach, tohle slyším s velikým, s velikým potěšením.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ach ano – mravnost u žen, to je to důležité. Ale bojím se, Karolino, že milý lord Illingworth si mravnosti u žen neváží tak, jak by měl.

Vstoupí LORD ILLINGWORTH.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ve světě se říká, že lord Illingworth je velmi, velmi zkažený.

LORD ILLINGWORTH: V kterém pak světě se to říká, lady Stutfieldová? To jistě na onom světě. S tímto světem žije ve výborné shodě. (*Usedá vedle PANÍ ALLONBYOVÉ.*)

LADY STUTFIELDOVÁ: Každý, koho já znám, říká, že jste velmi, velmi zkažený.

LORD ILLINGWORTH: To je prostě strašné, jací dnes lidé jsou. Povídají o člověku za jeho zády věci, které jsou vesměs a naprosto pravdivé.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Milý lord Illingworth je zcela beznadějný případ, lady Stutfieldová. Já se ho už ani nepokouším polepšovat. To by zaměstnalo celou akciovou společnost s ředitelskou radou a s placeným tajemníkem. Ale vy už máte tajemníka, vidíte, lorde Illingworthi? Gerald Arbuthnot nám řekl, jaké ho potkalo štěstí. To je od vás opravdu náramná laskavost.

LORD ILLINGWORTH: Ach, to neříkejte, lady Hunstantonová. Laskavost, to je strašlivé slovo. Mladý Arbuthnot se mi zalíbil, hned jak jsem ho uviděl, a bude mi značně užitečný v něčem, co ve své bláhovosti zamýšlím podniknout.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Je to znamenitý mladý muž. A jeho matka patří k mým nejmilejším přítelkyním. Teď se šel zrovna projít s naší hezkou Američankou, vidíte, že je velmi hezká?

LADY KAROLINA: Až příliš hezká. Tyhle americké dívky si odvádějí všechny naše dobré partie. Proč si nezůstanou ve své vlastní zemi? Vždyť nám pořád říkají, že je to ráj pro ženy.

LORD ILLINGWORTH: Je to ráj pro ženy. Proto všechny tolik touží, jako Eva, se z něho dostat.

LADY KAROLINA: A jaké má rodiče ta slečna Worsleyová?

LORD ILLINGWORTH: Američanky zatajují své rodiče s báječnou obratností.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Jak to myslíte, milý lorde Illingworthi? Slečna Worsleyová, Karolino, je sirotek. Její otec, byl velice zámožný milionář, nebo lidumil, nebo snad obojí, a choval se tuze pohostinně k mému synovi, když byl v Bostonu. Jaký byl původ jeho jmění, to nevím.

KETLICK: Snad americká konfekce.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Co je to americká konfekce?

LORD ILLINGWORTH: Americké romány.

LADY HUNSTANTONOVÁ: To je pozoruhodné... Nu, ať už její velikánské jmění pochází z jakéhokoli pramene, velmi si slečny Worsleyové vážím. Neobyčejně dobře se obléká. Všichni Američané se dobře oblékají. Šijí totiž v Paříži.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Říká se, lady Hunstantonová, že hodní Američané přijdou po smrti do Paříže.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ale jděte! A kam přijdou po smrti zlí Američané?

LORD ILLINGWORTH: Ó, ti přijdou do Ameriky.

KETLICK: Obávám se, že si Ameriky dost nevážíte, lorde Illingworthi. To je velice pozoruhodná země, zvláště když uvážíme, jak je mladá.

LORD ILLINGWORTH: Její mládí, to je její nejstarší tradice. Vždyť trvá už tři sta let. Když slyšíte Američany mluvit, máte dojem, že jsou to ještě děti. Pokud jde o civilizaci, to už zase zdětinštěli.

KETLICK: V americké politice je nepochybně spousta korupce. Na tu patrně narážíte.

LORD ILLINGWORTH: To bych sám rád věděl.

LADY HUNSTANTONOVÁ: S politikou je to prý všude nějak smutné. V Anglii určitě. Náš milý ministerský předseda zemi ruinuje. Divím se, že mu to jeho paní trpí. Vy si jistě nemyslíte, lorde Illingworthi, že by lidé bez vychování měli mít volební právo?

LORD ILLINGWORTH: Myslím, že jedině oni by ho měli mít.

KETLICK: Vy tedy nestraníte žádnému směru v moderní politice, lorde Illingworthi?

LORD ILLINGWORTH: V ničem nemáme ničemu stranit, pane Ketlicku. Jak něčemu straníme, začínáme být upřímní. Pak je jen krůček k vážnosti – a to už je člověk nudný. Ale poslanecká sněmovna nadělá opravdu velmi málo škod. Nemůže-

te udělat z lidí poctivce parlamentním výnosem – a to už něco znamená.

KETLICK: Nemůžete popřít, že poslanecká sněmovna projevuje odjakživa veliké sympatie k utrpení chudiny.

LORD ILLINGWORTH: To je právě neřest pro poslaneckou sněmovnu příznačná. Je to neřest příznačná pro celou dnešní dobu. Sympatizovat máme s veselostí, s krásou, s barevností života. Čím méně se mluví o životních strastech, tím lépe, pane Ketlicku.

KETLICK: Nicméně naše periferie je velmi důležitý problém.

LORD ILLINGWORTH: Ovšemže. Je to problém otroctví. A my se ho pokoušíme rozřešit tím, že ty otroky bavíme.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Lacinými kratochvílemi, jak říkáte, lorde Illingworthi, lze dokázat samozřejmě mnoho. Milý doktor Daubeny, náš zdejší duchovní pastýř, a jeho vikáři poskytují chudině po celou zimu opravdu znamenitá povyražení. A mnoho dobrého může taky udělat laterna magica, nebo misionář, nebo taková nějaká lidová zábava.

LADY KAROLINA: Já vůbec nejsem pro to, aby se chudině poskytovaly zábavy, Jano. Stačí příkrývky a uhlí. Lásky k radovánkám už je až dost ve vyšších vrstvách. V moderním životě chceme hlavně zdraví. A celý duch dnešní doby je velice nezdravý.

KETLICK: Máte zcela pravdu, lady Karolino.

LADY KAROLINA: Myslím, že obvykle mívám pravdu.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Děsivé slovo, zdraví!

LORD ILLINGWORTH: Nejhloupější slovo v našem jazyce. Známe tu národní představu zdraví: anglický venkovský šlechtic cválající za liškou – něco, co nestojí za řeč, chytá něco, co nestojí za chycení.

KETLICK: Smím se zeptat, lorde Illingworthi, zda považujete sněmovnu lordů za lepší zřízení, než je poslanecká sněmovna?

LORD ILLINGWORTH: Za mnohem lepší zřízení, samozřejmě. My ve sněmovně lordů nepřijdeme nikdy do styku s veřejným míněním. To z nás dělá sbor civilizovaný.

KETLICK: Takový názor zastáváte vážně?

LORD ILLINGWORTH: Zcela vážně, pane Ketlicku. (K PANÍ ALLONBYOVÉ.) Divný zvyk to dnes lidé mají. Když jim vyložíte nějakou myšlenku, zeptají se vás, myslíte-li to vážně. Nic přece není vážné, jenom vašeň. Ani intelekt není nic vážného a nikdy to nic vážného nebylo. Je to jen nástroj, na který hrajeme, nic víc. Jediný vážný druh intelektu, který znám, je britský intelekt. A na britský intelekt hrají negramotní, jako když se mlátí do bubnu.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Co to říkáte o mlácení do bubnu, lorde Illingworthi?

LORD ILLINGWORTH: Jen jsem se paní Allonbyové zmínil o úvodních v londýnských novinách.

LADY HUNSTANTONOVÁ: A věříte tomu, co se píše v novinách?

LORD ILLINGWORTH: Věřím. Dneska se dějí jenom věci, které nestojí za čtení.

Zvedá se s PANÍ ALLONBYOVOU.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Vy už jdete, paní Allonbyová?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Jen ke skleníkům. Lord Illingworth mi ráno říkal, že tam máte orchidej krásnou jako sedmero smrtelných hříchů.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Doufám, drahoušku, že takového tam nemám nic. Rozhodně promluvím se zahradníkem.

PANÍ ALLONBYOVÁ a LORD ILLINGWORTH odejdou.

LADY KAROLINA: Pozoruhodná žena, ta paní Allonbyová.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Někdy se dá příliš unést tím svým chytrým jazýčkem.

LADY KAROLINA: A je to to jediné, čím se paní Allonbyová dává unést, Jano?

LADY HUNSTANTONOVÁ: Doufám, Karolino.

Vstoupí *LORD ALFRED*.

Tak jen pojdte k nám, drahý lorde Alfrede.

LORD ALFRED usedne k *LADY STUTFIELDOVÉ*.

LADY KAROLINA: Ty si o každém myslíš jen to nejlepší, Jano. To je velká chyba.

LADY STUTFIELDOVÁ: A vy se vážně, vážně domníváte, lady Karolino, že si o každém máme myslet jen to nejhorší?

LADY KAROLINA: Domnívám se, že je to mnohem bezpečnější, lady Stutfieldová. Dokud ovšem nezjistíme, že jde o lidi poctivé. Ale to dnes vyžaduje značného pátrání.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ale v moderním životě je tolik nešetrného pomlouvání.

LADY KAROLINA: Lord Illingworth poznamenal včera u večeře, že podkladem pro každou pomluvu jsou nezvratná fakta o něčí nemravnosti.

KETLICK: Lord Illingworth je sice velmi duchaplný muž, ale zdá se mi, že nemá dost ryzí víry v životní čistotu a ušlechtilost, která je v tomto století tak důležitá.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ano, tuze, tuze důležitá, vidíte?

KETLICK: Dělá na mne dojem člověka, který si dost neváží našeho anglického rodinného života. Řekl bych, že v té věci načichl cizími názory.

LADY STUTFIELDOVÁ: Nic, nic se nevyrovná kráse rodinného života, vidíte?

KETLICK: To je nejmocnější sloup mravního systému v Anglii, lady Stutfieldová. Bez něho bychom se podobali svým sousedům.

LADY STUTFIELDOVÁ: A to by bylo tolik, tolik smutné, vidíte?

KETLICK: Obávám se také, že lord Illingworth se dívá na ženy jako na pouhé hračky. Já se nikdy nedíval na ženy jako na hračky. Žena je mužova duchovní družka v životě veřejném i soukromém. Bez ní bychom zapomněli na pravé ideály. (*Usedne k LADY STUTFIELDOVÉ.*)

LADY STUTFIELDOVÁ: Ach, tohle tak ráda, ráda slyším.

LADY KAROLINA: Ženat, pane Kotlíku?

SIR JOHN: Ketlicku, drahoušku, Ketlicku.

KETLICK: Jsem ženat, lady Karolino.

LADY KAROLINA: Děti?

KETLICK: Ano.

LADY KAROLINA: Kolik?

KETLICK: Osm.

LADY STUTFIELDOVÁ přenese svou pozornost na LORDA ALFREDA.

LADY KAROLINA: Paní Kotlíková je s dětmi patrně u moře?

SIR JOHN pokrčí rameny.

KETLICK: Ano, má žena je u moře, i s dětmi, lady Karolino.

LADY KAROLINA: A vy za nimi patrně pojedete až později?

KETLICK: Jestli mi to dovolí mé veřejné závazky.

LADY KAROLINA: Váš veřejný život je jistě velikým pramenem potěšení pro paní Kotlíkovou.

SIR JOHN: Ketlickovou, miláčku, Ketlickovou.

LADY STUTFIELDOVÁ (*k LORDU ALFREDOVI*): Ty vaše cigarety se zlatým koncem jsou ale tuze, tuze rozkošné, lorde Alfrede.

LORD ALFRED: Jsou hrozně drahé. Mohu si je dopřát, jen když mám dluhy.

LADY STUTFIELDOVÁ: Mít dluhy, to musí být strašně, strašně mrzuté.

LORD ALFRED: Dnes musí mít člověk nějaké zaměstnání. Kdybych neměl dluhy, neměl bych o čem přemýšlet. Všichni mládenci, které znám, mají dluhy.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ale vždyť kvůli těm lidem, kterým dlužíte peníze, musíte mít spousty, spousty starostí.

Vstoupí SLUHA.

LORD ALFRED: Ó ne, to oni píší. Ne já.

LADY STUTFIELDOVÁ: To je tuze, tuze divné.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Á, tady je, Karolino, psaní od drahé paní Arbuthnotové. Po večeři nepřijde, to mě mrzí. Ale přijde později večer. To mám velikou radost. Je to jedna z nejroztomilejších žen. A píše krásným rukopisem, takovým velkým, takovým pevným. (*Podává dopis LADY KAROLINĚ.*)

LADY KAROLINA (*se dívá na dopis*): Není v něm dost ženskosti, Jano. A ženskost je vlastnost, kterou u žen nejvíc obdivuji.

LADY HUNSTANTONOVÁ (*bere zpět dopis a nechává ho pak ležet na stole*): Ó, ta je velmi ženská, Karolino, a k tomu tak dobrá. Měla bys slyšet, co o ní říká pan arciděkan. Ten se na ni dívá jako na svou pravou ruku ve farnosti. (*SLUHA jí něco říká.*) Do žlutého salonu. Nepůjdeme dovnitř? Lady Stutfieldová, nebude libo čaj?

LADY STUTFIELDOVÁ: S radostí, lady Hunstantonová.

Vstávají a chystají se k odchodu. SIR JOHN se nabízí LADY STUTFIELDOVÉ, že jí ponese plášť.

LADY KAROLINA: Johne! Kdybys dovolil svému synovci, aby se postaral o plášť lady Stutfieldové, mohl bys mi pomoci s košíčkem na šití.

Vstoupí LORD ILLINGWORTH a PANÍ ALLONBYOVÁ.

SIR JOHN: Ale ovšem, má milovaná.

Odejdou.

PANÍ ALLONBYOVÁ: To je zvláštní: nehezké ženy vždycky žárlí na své manžely. Krásné ženy na ně nežárlí nikdy.

LORD ILLINGWORTH: Krásné ženy na to nemají kdy. Všechn čas jim zabere to, jak žárlí na manžely jiných žen.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Byla bych myslela, že tentokrát už lady Karolina z těch manželských úzkostí vyrostla. Sir John je její čtvrtý muž.

LORD ILLINGWORTH: Tolik manželství, to se věru nesluší. Po dvaceti letech milostného románu vypadá žena jako ruina. Po dvaceti letech manželství už trochu připomíná budovu nějakého úřadu.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Dvacetiletý milostný román! Copak něco takového existuje?

LORD ILLINGWORTH: V naší době nikoli. Ženy jsou teď příliš duchaplné. A nic tak nekazí milostný román jako smysl pro humor u ženy.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Nebo jeho nedostatek u muže.

LORD ILLINGWORTH: Máte docela pravdu. Ve svatyni má být každý vážný, jenom ten uctíváný ne.

PANÍ ALLONBYOVÁ: A to by měl být muž?

LORD ILLINGWORTH: Ženy poklekají tak graciózně. Muži to nedovedou.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Že myslíte na lady Stutfieldovou?

LORD ILLINGWORTH: Ujišťuji vás, že na lady Stutfieldovou nemyslím už dobrou čtvrthodinku.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Je lady Stutfieldová taková záhada?

LORD ILLINGWORTH: Je víc než záhada – je rozmar.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Rozmary dlouho netrvají.

LORD ILLINGWORTH: V tom je jejich největší půvab.

Vstoupí ESTER a GERALD.

GERALD: Lorde Illingworthi, kdekdo mi blahopřál, lady Hunstan-
tonová i lady Karolina i... kdekdo. Doufám, že ze mne bude
dobrý tajemník.

LORD ILLINGWORTH: Bude z vás vzorný tajemník, Geralde. (*Dá
se s ním do hovoru.*)

PANÍ ALLONBYOVÁ: Líbí se vám na venkově, slečno Worsleyová?

ESTER: Dokonce velmi.

PANÍ ALLONBYOVÁ: A nezatoužíte najednou po nějakém londýn-
ském večírku?

ESTER: Mám odpor k londýnským večírkům.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Já je zbožňuji. Chytrí lidé tam nikdy nepo-
slouchají a ti hloupí tam nikdy nemluví.

ESTER: Já myslím, že hloupí lidé toho tam namluví až dost.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ó, já nikdy neposlouchám.

LORD ILLINGWORTH: Můj milý hochu, kdybyste se mi nebyl
líbil, nebyl bych vám to nabídl. Jen proto, že se mi tolik líbíte,
chci vás mít u sebe.

ESTER a GERALD odejdou.

Roztomilý chlapík ten Gerald Arbuthnot.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Je velmi milý. Opravdu, velmi milý. Zato tu mladou Američanku nemohu vystát.

LORD ILLINGWORTH: Proč?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Řekla mi včera, a to docela nahlas, že jí je teprve osmnáct. Bylo to svrchovaně nepříjemné.

LORD ILLINGWORTH: Ženě, která nám řekne, kolik jí doopravdy je, není co věřit. Žena, která nám řekne tohle, je schopna nám říct cokoli.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Kromě toho je puritánka...

LORD ILLINGWORTH: Ach, to je neomluvitelné. Nevadí mi, jsou-li puritánkami ošklivé ženy. To je jediná omluva pro jejich ošklivost. Ale slečna Worsleyová je bezesporu hezká. Nesmírně se jí obdivuji. (*Dívá se upřeně na PANÍ ALLONBYOVOU.*)

PANÍ ALLONBYOVÁ: Vy ale musíte být veskrze špatný muž.

LORD ILLINGWORTH: Čemu říkáte špatný muž?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Muži, který se obdivuje nevinnosti.

LORD ILLINGWORTH: A špatná žena?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ó, ženě, které se muž nikdy nenabaží.

LORD ILLINGWORTH: Jste přísná – sama k sobě.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Definujte nás jako pohlaví.

LORD ILLINGWORTH: Sfingy bez záhad.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Jsou v tom zahrnuty i puritánky?

LORD ILLINGWORTH: Víte, já nevěřím, že existují nějaké puritánky. Nemyslím, že je na světě žena, která by se necítila aspoň trochu polichocena, kdyby jí někdo vyznal lásku. Proto právě jsou ženy tak neodolatelné, proto je tak zbožňujeme.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Vy myslíte, že na světě není žena, která by se nedala políbit?

LORD ILLINGWORTH: Je jich velmi málo.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Slečna Worsleyová by vám nedovolila, abyste ji políbil.

LORD ILLINGWORTH: Víte to jistě?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Docela jistě.

LORD ILLINGWORTH: Co myslíte, že by udělala, kdybych ji políbil?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Buď by se za vás provdala, nebo by vás uhodila rukavičkou do tváře. Co byste udělal, kdyby vás uhodila rukavičkou do tváře?

LORD ILLINGWORTH: Nejspíš bych se do ní zamiloval.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Štěstí tedy, že ji nepolíbíte.

LORD ILLINGWORTH: Je to výzva?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Je to šíp vystřelený do vzduchu.

LORD ILLINGWORTH: Vy nevíte, že mám vždycky úspěch, ať se pokusím o cokoli?

PANÍ ALLONBYOVÁ: To mě mrzí. My ženy zbožňujeme neúspěšné muže. Ti u nás hledají oporu.

LORD ILLINGWORTH: Úspěšné muže uctíváte. Přímo na nich lpíte.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Jsme vavřínem, který zakrývá jejich lysiny.

LORD ILLINGWORTH: A potřebují nás vždycky, jenom ve chvíli triumfu ne.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Pak jsou také nezajímaví.

LORD ILLINGWORTH: Vy ale dovedete potrápít.

Pauza.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Lorde Illingworthi, pro jednu věc se mi budete vždycky líbit.

LORD ILLINGWORTH: Jenom pro jednu? Vždyť já mám těch špatných vlastností tolik.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ach, jen na ně nebuďte příliš domýšlivý. Třeba je ztratíte, až zestárnete.

LORD ILLINGWORTH: Nehodlám nikdy zestárnout. Duše se rodí stará, ale stále mládne. V tom je komedie života.

PANÍ ALLONBYOVÁ: A tělo se rodí mladé a stále stárne. V tom je životní tragédie.

LORD ILLINGWORTH: I v tom je komedie, někdy. Ale z jakého tajemného důvodu se vám budu vždycky líbit?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Že jste se mi nikdy nedvořil.

LORD ILLINGWORTH: Ale vždyť odjakživa nedělám nic jiného.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Opravdu? Nepozorovala jsem to.

LORD ILLINGWORTH: Jaké štěstí! Mohla to být tragédie pro nás oba.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Byli bychom ji oba přežili.

LORD ILLINGWORTH: Dnes může člověk přežít všechno, jenom ne smrt, a cokoli může přestát, jen dobrou pověst ne.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Zkusil jste to už s dobrou pověstí?

LORD ILLINGWORTH: To je jedna z mnoha nepříjemných věcí, jimž jsem nikdy nebyl vydán napospas.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ještě se to může stát.

LORD ILLINGWORTH: Proč mi vyhrožujete?

PANÍ ALLONBYOVÁ: To vám řeknu, až políbíte tu puritánku.

Vstoupí SLUHA.

FRANCIS: V žlutém salonku je prostřeno k čaji, mylorde.

LORD ILLINGWORTH: Řekněte Její Milosti, že hned přijdeme.

FRANCIS: Ano, mylorde. *(Odejde.)*

LORD ILLINGWORTH: Půjdeme k čaji?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Vám se líbí tak prostinké radovánky?

LORD ILLINGWORTH: Zbožňuji prostinké radovánky. Jsou posledním útočištěm složitých povah. Ale zůstaňme tady, přejete-li si. Ano, zůstaňme tady. Kniha života se začíná mužem a ženou v zahradě.

PANÍ ALLONBYOVÁ: A končí Knihou zjevení.

LORD ILLINGWORTH: Šermujete božsky. Ale spadl vám z kordu ochranný knoflík.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ale pořád mám ještě masku.

LORD ILLINGWORTH: Ta dodává vašim očím ještě většího půvabu.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Děkuji vám. Pojdte.

LORD ILLINGWORTH (*vidí na stole dopis od PANÍ ARBUTHNOTOVÉ, zvedne ho a dívá se na obálku*): Zvláštní rukopis! Připomíná mi rukopis ženy, kterou jsem před lety znal.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Kdo to byl?

LORD ILLINGWORTH: Ó, nikdo. Nikdo, kdo by stál za zmínku. Naprosto bezvýznamná žena.

Odhodí dopis a vystupuje s PANÍ ALLONBYOVOU po schodech na terasu. Usmívají se na sebe.

Opona.

DRUHÉ DĚJSTVÍ

Scéna: Salon v Hunstantonu, po večeři lampy jsou rozsvíceny. Dveře vlevo i vpravo.

Dámy sedí na pohovkách.

PANÍ ALLONBYOVÁ: To je úleva, zbavit se na chvílku mužů!

LADY STUTFIELDOVÁ: Ano. Muži nás tak strašlivě pronásledují, vidíte?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Že nás pronásledují? Kéž by!

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ale drahoušku!

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ti bídáci mohou být bez nás dokonale šťastni, v tom je ta potíže. Proto je, myslím, povinností každé ženy nechat je o samotě ani na jediný okamžik, leda na tu krátkou chvílku oddechu po jídle; bez té by z nás ubohých žen zbyly jen kost a kůže.

Vstoupí SLUHOVÉ s kávou.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Kost a kůže, drahoušku?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ovšem, lady Hunstantonová. To je přece tak vysilující neztratit muže z dohledu. Vždyť oni se nám neustále snaží uniknout.

LADY STUTFIELDOVÁ: Mně se spíš zdá, že my se stále snažíme uniknout jim. Muži jsou tak, tak bezcitní. Jsou si vědomi své moci a využívají toho.

LADY KAROLINA (*si bere od SLUHY kávu*): To je samý nesmysl, všechny tyhle řeči o mužích. Jde prostě o to, přidržet je k jejich jediné povinnosti.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ale jaká je ta jejich jediná povinnost, lady Karolino?

LADY KAROLINA: Hledět si svých žen, paní Allonbyová.

PANÍ ALLONBYOVÁ (*si bere od SLUHY kávu*): Vážně? A nejsou-li ženatí?

LADY KAROLINA: Nejsou-li ženatí, měli by si hledět nějakou ženu opatřit. To je prostě skandální, jaké množství svobodných mládenců se potuluje ve společnosti. Měl by se vydat zákon, který by je všechny přinutil oženit se do dvanácti měsíců.

LADY STUTFIELDOVÁ (*odmítá kávu*): Ale co když milují ženu, která je třeba provdána za jiného?

LADY KAROLINA: V tom případě, lady Stutfieldová, by měli být do týdne sezdáni s nějakou ošklivou slušnou dívkou, aby se odnaučili sahat po cizím majetku.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Myslím, že o nás by se nemělo nikdy mluvit jako o cizím majetku. Naopak, všichni muži jsou majetkem

vdaných žen. To je jediná správná definice skutečného majetku vdaných žen. My však nepatříme nikomu.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ach, tohle tak ráda, tak ráda slyším.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Snad si vážně nemyslíš, drahá Karolino, že zákonodárství by tyhle věci nějak zlepšilo? Slyšela jsem, že všichni ženatí muži žijí dnes jako mládenci a všichni mládenci jako ženatí muži.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Opravdu je od sebe nikdy nerozeznám.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ó, já myslím, že se na muži vždycky naráz pozná, jestli si na něj někdo dělá rodinné nároky či ne. Všimla jsem si, že mnoho ženatých mužů má v očích velmi, velmi smutný výraz.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ach, já jsem si všimla jen toho, že jsou hrozně nudní, když jsou dobrými manžely, a nehorázně domýšliví, když jimi nejsou.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Inu, od mých mladých časů se typ manžela patrně úplně změnil, ale musím prohlásit, že chudák drahý Hunstanton byl ten nejroztomilejší tvor a že to byl dobrák od kosti.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ach, můj manžel je něco jako směnka. Už mě omrzelo ho akceptovat.

LADY KAROLINA: Ale čas od času akceptujete jiného, vidíte?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ó, nikoli, lady Karolino, zatím jsem měla jen jednoho manžela. Vy se na mne zřejmě díváte jako na úplného amatéra.

LADY KAROLINA: Divím se, že s těmihle životními názory jste se vůbec provdala.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Já se tomu taky divím.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Drahé dítě, já si myslím, že ve skutečnosti jste v manželství velmi šťastná, ale že to štěstí před ostatními ráda tajíte.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ujišťuji vás, že jsem se v Arnoštovi hrozně zklamala.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ale to snad ne, drahoušku. Zнала jsem docela dobře jeho matku. Byla rozená Strattonová, Karolino, jedna z dcer lorda Crowlanda.

LADY KAROLINA: Viktorie Strattonová? Na tu se výborně pamatují. Taková hloupoučká blondýna a neměla žádnou bradu.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ach, Arnošt bradu má. Má velmi mohutnou bradu, hranatou bradu. Arnošt má bradu až příliš hranatou.

LADY STUTFIELDOVÁ: Vy si opravdu myslíte, že muž může mít bradu až příliš hranatou? Já myslím, že muž by měl vypadat velmi, velmi mohutně a že by měl mít bradu docela, docela hranatou.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Pak byste měla rozhodně poznat Arnošta, lady Stutfieldová. Ale bude jen slušné, když vám napřed řeknu, že je naprosto nezábavný.

LADY STUTFIELDOVÁ: Zbožňuji mlčenlivé muže.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ó, Arnošt není mlčenlivý. Mluví v jednom kuse. Ale je naprosto nezábavný. O čem mluví, to nevím. Už léta ho neposlouchám.

LADY STUTFIELDOVÁ: To jste mu nikdy neodpustila? To mi připadá velmi smutné. Ale celý život je velmi, velmi smutný, vidíte?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Život, lady Stutfieldová, je prostě mauvais quart d'heure, skládající se z nádherných okamžiků.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ano, okamžiky tu jsou, to ano. Ale udělal pan Allonby něco velmi, velmi ošklivého? Rozzlobil se na vás a řekl něco nelaskavého nebo něco, co bylo pravda?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ó ne, drahoušku. Arnošta nelze vyrušit z klidu. To je jeden z důvodů, proč mi jde pořád na nervy, nic tolik nerozčiluje jako klid. V té dobré náladě, jakou se vyznačuje většina moderních mužů, je cosi vysloveně brutálního. Divím se, že my ženy to tak dobře snášíme.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ta jejich dobrá nálada dokazuje, že nejsou tak citliví jako my, že nemají tak jemné struny. To často

způsobí velikou přehradu mezi mužem a ženou, vidíte? Ale tak ráda bych věděla, co ošklivého pan Allonby udělal.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Řeknu vám to tedy, jestli mi slavnostně slíbíte, že to nikomu nezamlčíte.

LADY STUTFIELDOVÁ: Děkuji vám, děkuji vám. Zavazuji se, že to budu dávat dál.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Když jsem se s Arnoštem zasnoubila, výslovně mi na kolenou přísahal, že přede mnou nikoho nemiloval. Byla jsem tehdy velmi mladá, a tak jsem mu nevěřila, to vám ani nemusím říkat. Přesto však jsem po tom bohužel nikterak nepátrala, až když jsem byla čtyři nebo pět měsíců vdaná. Pak jsem zjistila, že to, co mi říkal, byla úplná pravda. A v takovém případě je muž dokonale nezajímavý.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ale drahoušku!

PANÍ ALLONBYOVÁ: Muži chtějí být vždycky ženinou první láskou. To je ta jejich těžkopádná ješitnost. My ženy máme v těchto věcech mnohem bystřejší instinkt. My toužíme být mužovým posledním románkem.

LADY STUTFIELDOVÁ: Chápu, jak to myslíte. To je velmi, velmi krásné.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Snad nechcete říct, milé dítě, že se hněváte na manžela za to, že nikdy nemiloval nikoho jiného? Slyšelas někdy něco takového, Karolino? Já prostě žasnu.

LADY KAROLINA: Ó, výchova žen teď dostoupila tak vysokého stupně, Jano, že dnes by nás už nemělo nic překvapit, leda šťastná manželství. Ta se zřejmě stávají pozoruhodnou vzácností.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ó, ta vyšla docela z módy.

LADY STUTFIELDOVÁ: Jen ve středních vrstvách ne, jak jsem slyšela.

PANÍ ALLONBYOVÁ: To je středním vrstvám podobné.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ano, vidíte, to je jim velmi, velmi podobné.

LADY KAROLINA: Jestli je to pravda, co nám říkáte o středních vrstvách, lady Stutfieldová, pak jim to slouží náramně ke cti. Je velmi politováníhodné, že v našich společenských kruzích musí být vdané ženy za každou cenu frivolní; mají zřejmě dojem, že tak se to sluší a patří. A tomu připisují nešťastný stav tolika manželství, která známe ze společnosti.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Poslyšte, lady Karolino, já nemyslím, že s tím má něco společného ženská frivolnost. Víc manželství dnes rozvrátí zdravý rozum manžela než cokoli jiného. Copak je možno čekat, že bude žena šťastna s mužem, který s ní vytrvale jedná jako s tvorem dokonale rozumným?

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ale drahoušku!

PANÍ ALLONBYOVÁ: Muž, ubohý, neobratný, spolehlivý, nezbytný muž patří k pohlaví, které je rozumné už miliony a miliony let. Už proti tomu nemůže nic dělat. To už je v jeho rodu. Historie ženy je docela jiná. My jsme odjakživa malebným protestem proti samé existenci zdravého rozumu. Od prvočátku jsme viděly, jak je nebezpečný.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ano, se zdravým rozumem u manželů je nesporně veliký, veliký kříž. Ale povězte mi, jak si představujete ideálního manžela. To by bylo velmi poučné.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ideální manžel? Nic takového nemůže existovat. Sama ta instituce je špatná.

LADY STUTFIELDOVÁ: Tak tedy ideálního muže ve vztahu k nám.

LADY KAROLINA: Ten by byl nejspíš krajně realistický.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ideální muž! Ó, ideální muž by s námi měl mluvit, jako bychom byly bohyně, a jednat by s námi měl, jako bychom byly děti. Měl by zamítat všechny naše vážné požadavky a měl by vyhovět každíčkému z našich vrtochů. Měl by nás povzbuzovat k rozmarnosti a zakazovat nám vznešená posláná. Měl by vždycky říkat mnohem víc, než má v úmyslu, a vždycky mít v úmyslu víc, než říká.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ale jak by mohl dokázat obojí, drahoušku?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Nikdy by neměl běhat za jinými hezkými ženami. To by dokazovalo, že nemá vůbec vkus, nebo bychom ho musely podezírat, že má vkusu přespříliš. No, měl by být ke všem milý, ale měl by tvrdit, že ho jaksi nevábí.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ano, tohle je vždycky velmi, velmi příjemné slyšet o druhých ženách.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ať se ho zeptáme na cokoli, měla by se jeho odpověď týkat pouze nás. Měl by nás neustále velebit za všemožné vlastnosti, o nichž ví, že je nemáme. Ale nemilosrdně by nám měl vyčítat ctnosti, o nichž nám ani ve snu nenapadlo, že je máme. Nikdy by si neměl myslet, že víme, k čemu jsou užitečné věci. To by bylo neodpuštělné. Ale měl by nás zahrnovat vším, co ani nechceme.

LADY KAROLINA: Pokud tomu rozumím, nemá dělat nic jiného než platit účty a skládat poklony.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Měl by nás vytrvale kompromitovat na veřejnosti a chovat se k nám s naprostou úctou, když jsme sami. Ale přesto by měl mít vždycky po ruce dokonale strašnou scénu, kdykoli se nám nějaké zachce, a pak zase být na obrátku zkroušený, dočista zkroušený, a pak nás v necelých dvaceti minutách zasypat samými výčitkami, a pak se přímo rozzuřit, než uplyne půlhodinka, a pak nás navždycky opustit ve čtvrt na osm, zrovna když se musíme jít oblékat k večeři. A když po tom všem prohlásíme, že jsme se viděli opravdu naposled, a on odmítne vzít si zpátky věcičky, které nám věnoval, a zapřísáhne se, že nás už nikdy nevyhledá a že už nebude psát

bláznivé dopisy, pak by mu to mělo zlomit srdce a měl by nám celý den telegrafovat a každou půlhodinu posílat soukromým kočárem psaníčka a měl by večeret úplně sám v klubu, aby každý viděl, jak je nešťasten. A po dlouhém, hrůzyplném týdnu, kdy jsme všude chodily jen s vlastním manželem, abychom ukázaly, jak jsme dočista osamělé, mohl by se mu potřetí povolit poslední večer na rozloučenou. A pak, kdyby se jeho chování nedalo naprosto nic vytknout a my k němu byly opravdu zlé, mělo by se mu dovolit přiznat, že byl zcela v nepravu. A až by to přiznal, bylo by ženinou povinností odpustit – a to vše se dá znova a znova opakovat od začátku, s různými obměnami.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Vy jste ale chytrá, drahoušku! Ani slovíčko z toho, co řeknete, nemyslíte nikdy doopravdy.

LADY STUTFIELDOVÁ: Děkuji vám, děkuji vám. To bylo prostě, prostě strhující. Musím se pokusit si to všechno zapamatovat. Je v tom tolik, tolik důležitých podrobností.

LADY KAROLINA: Ale ještě jste nám neřekla, co má být odměnou ideálního muže.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Odměnou? Ach, nekonečná naděje. To je pro něho až dost.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ale muži jsou tak strašně, strašně nekromní ve svých požadavcích, vidíte?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Co na tom? Nesmíme se jim nikdy vzdát.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ani ideálnímu muži?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Tomu především ne. Pokud ovšem nechceme, aby nás omrzel.

LADY STUTFIELDOVÁ: Ach... ano! Chápu. To je velmi, velmi poučné. Myslíte, paní Allonbyová, že se někdy setkám s tím ideálním mužem? Nebo je jich víc než jeden?

PANÍ ALLONBYOVÁ: V Londýně jsou jen čtyři, lady Stutfieldová.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ó drahoušku!

PANÍ ALLONBYOVÁ (*jde k ní*): Co se stalo? No tak povězte!

LADY HUNSTANTONOVÁ (*tiše*): Úplně jsem zapoměla, že ta mladá Američanka je pořád v pokoji. Obávám se, že něco z těch chytrých řečí ji třeba trochu pohoršilo.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ach, to by jí jenom prospělo.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Doufejme, že všemu nerozuměla. Nejlepší udělám, když si s ní půjdu promluvit. (*Vstává a jde k ESTER WORSLEYOVÉ.*) Tak co, milá slečno Worsleyová? (*Usedá k ní.*) Jak vy jste byla celou tu dobu tichá v tom svém útulném koutěčku! Četla jste nejspíš nějakou knížku? Tady v knihovně je tolik knížek.

ESTER: Ne, poslouchala jsem, co jste si povídaly.

LADY HUNSTANTONOVÁ: To víte, drahoušku, nesmíte věřit všemu, co se říkalo.

ESTER: Nevěřila jsem ničemu.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Docela správně, drahoušku.

ESTER (*pokračuje*): Nechce se mi věřit, že by nějaká žena mohla mít doopravdy takové názory na život, jaké jsem dnes večer slyšela od některých z vašich návštěvnic.

Trapná pauza.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Prý máte v Americe velmi příjemnou společnost. Místy úplně stejnou, jako je naše, psal mi syn.

ESTER: I v Americe, jako všude, jsou společenské kliky, lady Hunstantonová. Ale pravá americká společnost se prostě skládá ze všech poctivých mužů a poctivých žen, které v zemi máme.

LADY HUNSTANTONOVÁ: To je rozumný systém a řekla bych, že je i zábavný. Bojím se, že v Anglii máme příliš mnoho umělých společenských přehrad. Nevíme o středních a nižších vrstvách tolik, kolik bychom měli.

ESTER: V Americe nemáme žádné nižší vrstvy.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Vážně? To je ale prazvláštní uspořádání!

PANÍ ALLONBYOVÁ: O čem to mluví to příšerné děvče?

LADY STUTFIELDOVÁ: Je trapně přirozená, vidíte?

LADY KAROLINA: Je toho víc, co v Americe nemáte, jak jsem slyšela, slečno Worsleyová. Nemáte prý žádné ruiny a žádné starožitnosti.

PANÍ ALLONBYOVÁ (*k LADY STUTFIELDOVÉ*): To je nesmysl. Co jejich matky a jejich způsoby?

ESTER: Starožitnostmi nás zásobuje anglická aristokracie, lady Karolino. Posílá je k nám po lodích, pravidelně, každé léto, a den potom, co se vylodily, nás žádají o ruku. A co se těch ruin týče, snažíme se vybudovat něco, co vydrží déle než cihly a kámen. (*Vstává, aby si vzala ze stolu svůj vějíř.*)

LADY HUNSTANTONOVÁ: A copak je to, drahoušku? Aha, už vím, to výstaviště ze železa, vidíte? Na tom místě, co má tak prapodivné jméno?

ESTER (*stojí u stolu*): Snažíme se, lady Hunstantonová, vybudovat život na lepších, pravdivějších a ryzejších základech, než na jakých spočívá zde. Vám všem to zní bezpochyby cize. A jak by vám to mohlo znít jinak? Vy angličtí boháči nevíte, jak žijete. A jak byste to mohli vědět? Vylučujete ze své společnosti šlechtnost a dobro. Vysmíváte se prostotě a nezkaženosti. Stavíte svůj život na jiných lidech a žijete z nich, proto se poškľebujete obětavostí, a když házíte chudákům chleby, děláte to jen proto, abyste je na dobu sezony udrželi v klidu. Přes

všechnu tu svou pompu a bohatství a chytráctví neumíte vlastně žít – a dokonce si to ani neuvědomujete. Milujete krásu, kterou můžete vidět a ohmatat a ovládat, krásu, kterou můžete ničit – a taky ji ničíte –, ale o neviditelné kráse života, o neviditelné kráse vyššího života nevíte pranic. Uniklo vám tajemství života. Ach, jak mi ta vaše anglická společnost připadá mělká, sobecká, pošetilá! Sama si zaslepila oči a ucpala uši. Je jako malomocný, zahalený purpurem. Je jako pozlacená zdechlina. Je celá špatná, celá špatná.

LADY STUTFIELDOVÁ: Myslím, že o těchto věcech bychom neměli ani vědět. To není tuze, tuze příjemné, vidíte?

LADY HUNSTANTONOVÁ: Já myslela, má milá slečno Worsleyová, že se vám anglická společnost velice líbí, vždyť jste v ní měla takový úspěch! A sklidila jste veliký obdiv u její smetánky, už jsem sice zapomněla, co to o vás říkal lord Henry Weston – ale byla to náramná poklona, a víte přece, jaký on je znalec v oboru krásy.

ESTER: Lord Henry Weston! Vzpomínám si na něj, lady Hunstantonová. Muž s ohavným úsměvem a s ohavnou minulostí. Všude ho zvou. Večírek bez něho, to není nic. Ale co ženy, jejichž pád zavinil? Z těch jsou vyvrhelové. Pro ty už není jména. Kdybyste je potkaly na ulici, odvrátily byste od nich hlavu. Nezastávám se jich, že neměly být potrestány. Všechny ženy, které zhřešily, nechť jsou potrestány!

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ vstupuje v pozadí z terasy; má na sobě plášť a přes hlavu krajkový závoj. Slyší poslední slova a zarazí se.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Má milá slečno!

ESTER: Ať jsou potrestány, to je v pořádku, ale ať netrpí jen ony samy! Jestliže muž a žena zhřešili spolu, ať oba odejdou na poušť, aby se tam milovali nebo proklínali navzájem. Oba ať jsou postaveni na pranýř. Oběma jim vypalte potupné znamení, přejete-li si, ale netrestejte jen jednoho, zatímco druhého necháte na svobodě. Neřidte se jedním zákonem u mužů a jiným u žen. Jste v Anglii nespravedliví k ženám. Dokud nenahlédnete, že to, co je hanbou pro ženu, je i muži k necti, dotud budete stále nespravedliví a jen v mlhách budete vidět ten sloup ohnivý a ten sloup oblakový, které ukazují, co je dobré a co špatné, nebo je nebudete vidět vůbec, nebo, budete-li je vidět, nebudete jich dbát.

LADY KAROLINA: Směla bych vás poprosit, milá slečno Worsleyová, když jste už stejně vstala, abyste mi podala mé pleťení? Je zrovna za vámi. Děkuji vám.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Má drahá paní Arbuthnotová! To mám radost, že jste přišla! Ale nikdo vás neohlašoval.

LADY ARBUTHNOTOVÁ: Och, šla jsem rovnou přes terasu, lady Hunstantonová. A jdu tak, jak jsem byla. Neřekla jste mi, že pořádáte večírek.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Jakýpak večírek! Je tu jen pár hostů, kteří jsou u mne ubytováni a které musíte poznat. Dovolte mi...

Pomáhá jí odložit. Zazvoní.

Karolino, to je paní Arbuthnotová, jedna z mých nejroztomilejších přítelkyň. Lady Karolina Pontefractová, lady Stutfieldová, paní Allonbyová a moje mladá přítelkyně z Ameriky, slečna Worsleyová, která nám všem právě říkala, jak jsme zkažené.

ESTER: Jistě si myslíte, že jsem mluvila příliš příkře, lady Hunstantonová. Ale jsou jisté věci v Anglii...

LADY HUNSTANTONOVÁ: Má milá slečno, v tom, co jste říkala, je dojista velmi mnoho pravdy a vypadala jste tuze půvabně, když jste to říkala, což je mnohem důležitější, jak by nám řekl lord Illingworth. Jen na jednom místě jsem si pomyslela, že jste trochu nemilosrdná, a to, když jste mluvila o bratru lady Karoliny, o chudáku lordu Henrym. To je přece tak dobrý společník.

Vstoupí SLUHA.

Odnesete věci paní Arbuthnotové.

SLUHA odejde s pláštěm a závojem.

ESTER: Lady Karolino, neměla jsem ani tušení, že je to váš bratr. Jistě jsem vám způsobila bolest, a to mě mrzí... Jsem...

LADY KAROLINA: Má milá slečno Worsleyová, jediný odstavec vaší přednášičky, smím-li to tak nazvat, se kterým jsem do

písmene souhlasila, byl ten odstavec o mém bratrovi. Všechno špatné, co byste o něm mohla říct, by bylo ještě málo. Pokládám Henryho za ničemu, za úplného ničemu. Ale musím potvrdit, že je to, jak jsi správně poznamenala, Jano, vynikající společník; a má jednoho z nejlepších kuchařů v Londýně, a po dobré večeři odpustí člověk komukoli, i vlastnímu příbuznému.

LADY HUNSTANTONOVÁ (k *SLEČNĚ WORSLEYOVÉ*): No, tak jen pojdte, drahoušku, a spřátelte se s paní Arbuthnotovou. Ta patří k těm dobrým, laskavým, nestrojeným lidem, o kterých jste nám říkala, že je nikdy nepřipustíme do společnosti. Paní Arbuthnotová ke mně, bohužel, přijde velmi zřídka. Ale to není moje vina.

PANÍ ALLONBYOVÁ: To je ale nuda, že ti muži po jídle tak dlouho odpočívají! Počítám, že o nás říkají jen to nejhorší.

LADY STUTFIELDOVÁ: Vážně si to myslíte?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Víím to jistě.

LADY STUTFIELDOVÁ: To je ale od nich tuze, tuze ohavné! Nepůjdeme na terasu?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ó, kamkoli, jen když se dostaneme od těch matron a venkovských krásek. (*Vstává a jde s LADY STUTFIELDOVOU ke dveřím vpravo.*) Jdeme se jen podívat na hvězdy, lady Hunstantonová.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Najdete jich tam úžasné spousty, drahoušku, úžasné spousty. Ale nenastydněte se! (K PANÍ ARBUTHNOTOVÉ.) Gerald nám bude všem velice chybět, drahá paní Arbuthnotová.

LADY ARBUTHNOTOVÁ: Tak lord Illingworth opravdu nabídl Geraldovi místo tajemníka?

LADY HUNSTANTONOVÁ: No ovšem. Zachoval se v té věci náramně roztomile. Má o vašem chlapci co nejlepší mínění. Vy, myslím, lorda Illingworthe neznáte, drahoušku.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nikdy jsem se s ním nesetkala.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ale znáte ho bezpochyby podle jména?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Bohužel neznám. Žiju tak dlouho mimo svět a sejdu se s tak málo lidmi. Ale vzpomínám si, že jsem před lety slyšela o nějakém starém lordu Illingworthovi, který žil, tuším, v Yorkshiru.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Aha, ano. To byl asi ten předposlední hrabě. Veliký podivín. Chtěl se oženit pod svou úroveň. Vlastně nechtěl, myslím. Byl kolem toho nějaký skandál. Nynější lord Illingworth je docela jiný. Je to vynikající člověk. Dělá... vlastně nedělá nic, což, jak se obávám, náš hezký host z Ameriky považuje u každého za velice špatné, a nevím, že by se nějak staral o věci, o které se tolik zajímáte vy, drahá

paní Arbuthnotová. Myslíš, Karolino, že se lord Illingworth zajímá o chudinskou péči?

LADY KAROLINA: Řekla bych, že vůbec ne, Jano.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Každý máme jiné záliby, že? Ale lord Illingworth má velmi vysoké postavení a není nic, co by nemohl dostat, kdyby se mu zachtělo o to požádat. Ovšem, je to poměrně ještě mladý muž a ten titul má teprve – jak je tomu přesně dávno, Karolino, co lord Illingworth zdědil titul?

LADY KAROLINA: Myslím, že asi čtyři roky, Jano. Víím, že to bylo v tomtéž roce, kdy si mého bratra naposled podali ve večerníku.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Aha, už si vzpomínám. To bylo tak před čtyřmi roky. Ovšem, mezi tímto lordem Illingworthem a tím titulem bylo přemnoho lidí, paní Arbuthnotová. Byl tu... kdo to tu byl, Karolino?

LADY KAROLINA: Bylo tu děcko chudáka Markéty. Pamatuješ se, jak si toužebně přála chlapce, a taky to byl chlapec, jenže umřel, a její manžel umřel krátce potom, a ona se téměř okamžitě provdala za jednoho ze synů lorda Ascota, a ten ji prý bije.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ach, to je v rodině, drahoušku, to je v rodině. A pak tu byl ještě, jak si vzpomínám, nějaký duchovní, který chtěl být šilencem, nebo šílenec, který chtěl být duchovním, nevím už, jak to bylo, jenom víím, že tu věc

vyšetřoval apelační soud a rozhodl, že ten člověk je docela zdrav. A já ho pak viděla u chudáka lorda Plumsteda a měl ve vlasech slámu, nebo na něm bylo něco divného. Nemohu si už vzpomenout, co to s ním bylo. Často lituju, lady Karolino, že se drahá lady Cecilie nedožila dne, kdy její syn získal titul.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Lady Cecilie?

LADY HUNSTANTONOVÁ: Matka lorda Illingworthe, drahá paní Arbuthnotová, byla jednou z půvabných dcerušek vévodkyně z Jerninghamu a provdala se za sira Tomáše Harforda, kterého pro ni tenkrát nepokládali za tuze dobrou partii, ačkoli se o něm říkalo, že je to nejhezčí muž v Londýně. Zнала jsem je všechny docela důvěrně, i oba jejich synáčky, Artura a Jiřího.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ten titul ovšem zdědil starší syn, že, lady Hunstantonová?

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ne, drahoušku, ten se zabil při honbě na lišku. Nebo to bylo při rybaření, Karolino? Už nevím. Ale všechno podědil Jiří. Pořád mu říkám, že žádný mladší syn neměl jakživ takové štěstí jako on.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Lady Hunstantonová, chci ihned mluvit s Geraldem. Mohla bych ho vidět? Můžete pro něho poslat?

LADY HUNSTANTONOVÁ: Zajisté, drahoušku. Pošlu pro něho některého sluhu do jídelny. Beztak nevím, co tam pány tak dlou-

ho drží. (Zvoní.) Když jsem prvně poznala lorda Illingworthe jako pouhého Jiřího Harforda, byl to prostě duchaplný mladý světák a neměl ani groš kromě toho, co mu dávala chudinka drahá lady Cecilie. Ta se v něm zrovna viděla. Hlavně proto, řekla bych, že byl na kordy s otcem. Á, tady je milý pan arciděkan. (K SLUHOVI.) Už nic.

Vstoupí SIR JOHN a DOKTOR DAUBENY. SIR JOHN zamíří k LADY STUTFIELDOVÉ, DOKTOR DAUBENY k LADY HUNSTANTONOVÉ.

ARCIDĚKAN: Lord Illingworth byl úžasně zábavný. Jakživ jsem se tak nepobavil. (Vidí PANÍ ARBUTHNOTOVOU.) Á, paní Arbuthnotová.

LADY HUNSTANTONOVÁ (k DOKTORU DAUBENYMU): Vidíte, konečně jsem paní Arbuthnotovou přiměla, aby ke mně přišla.

ARCIDĚKAN: To je veliká čest, lady Hunstantonová. Má choť na vás bude žárlit.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Je mi tuze líto, že vaše choť nemohla dnes večer přijít s vámi. Patrně bolení hlavy, jako obvykle, že?

ARCIDĚKAN: Ano, lady Hunstantonová, je to učiněná mučednice. Ale v samotě je nejšťastnější. V samotě je nejšťastnější.

LADY KAROLINA (ke svému muži): Johne!

SIR JOHN jde ke své ženě. DOKTOR DAUBENY hovoří s LADY HUNSTANTONOVOU a PANÍ ARBUTHNOTOVOU. PANÍ ARBUTHNOTOVÁ pozoruje po celou tu dobu LORDA ILLINGWORTHE. Ten přešel pokojem, aniž si jí povšiml, a přistupuje k PANÍ ALLONBYOVÉ, jež stojí s LADY STUTFIELDOVOU u dveř, vedoucích na terasu.

LORD ILLINGWORTH: Jak se má nejpůvabnější žena světa?

PANÍ ALLONBYOVÁ (*bere za ruku LADY STUTFIELDOVOU*): Obě se máme docela dobře, díky, lorde Illingworthi. Ale co to, že jste byli v jídelně tak krátce? Mám dojem, že jsme od vás jen teď odešly.

LORD ILLINGWORTH: Nudil jsem se tam k smrti. Po celý ten čas jsem neotevřel ústa. Jen jsem toužil jít za vámi.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Škoda, že jste nepřišel. Ta Američanka nám dělala kázání.

LORD ILLINGWORTH: Vážně? Myslím, že všichni Američané kážou. Asi to dělá něco v tom jejich podnebí. A o čempak vám kázala?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ach, o puritánství, samozřejmě.

LORD ILLINGWORTH: Já ji obrátím, myslíte, že ne? Jakou lhůtu mi na to dáte?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Týden.

LORD ILLINGWORTH: Týden je až dost.

Vstoupí GERALD a LORD ALFRED.

GERALD (*jde k PANÍ ARBUTHNOTOVÉ*): Drahá maminko!

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Geralde, není mi dobře. Doprovod' mě domů, Geralde. Neměla jsem sem chodit.

GERALD: To je mi líto, maminko. Ovšemže půjdeme. Ale dřív se musíš seznámit s lordem Illingworthem.

Jdou na druhou stranu pokoje.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Dnes ne, Geralde.

GERALD: Lorde Illingworthi, velmi bych si přál, abyste se seznámil s mou matkou.

LORD ILLINGWORTH: S největší radostí. (*K PANÍ ALLONBYOVÉ.*)
Za okamžik jsem zpátky. Matky mě vždycky k smrti nudí. A všechny ženy se časem podobají svým matkám. To je jejich tragédie.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Zato muži nikoli. To je zas jejich tragédie.

LORD ILLINGWORTH: Jakou to máte dnes večer rozkošnou náladu!

Otočí se a jde s GERALDEM k PANÍ ARBUTHNOTOVÉ. Když ji spatří, s úžasem ucouvne. Pak se jeho pohled zvolna stočí ke GERALDOVI.

GERALD: Maminko, to je lord Illingworth, který mi nabídl, že si mě vezme za svého tajemníka.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ se chladně ukloní.

To je pro mne báječná příležitost, nemyslíš? Doufám, že se lord Illingworth ve mně nezklame, více říct nemohu. Poděkuješ lordu Illingworthovi, vid', maminko?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: To je jistě velmi hezké od lorda Illingworthe, že se o tebe teď zajímá.

LORD ILLINGWORTH (*klade GERALDOVI ruku na rameno*): Ó, Gerald a já jsme už velcí přátelé, paní... Arbuthnotová.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Vy a můj syn nemůžete mít pranic společného, lorde Illingworthi.

GERALD: Drahá maminko, jak tohle můžeš říct? Ovšem, lord Illingworth je hrozně chytrý a tak dále a tak dále. Neexistuje nic, co by lord Illingworth neznal...

LORD ILLINGWORTH: Můj milý hochu!

GERALD: Ví o životě víc než kdokoli, s kým jsem se dosud setkal. Připadám si jako hrozný hlupák, když jsem s vámi, lorde Illingworthi. Měl jsem ovšem tak málo možností. Nebyl jsem v Etonu

ani v Oxfordu jako jiní mládenci. Ale lordu Illingworthovi to, jak se zdá, nevadí. Je ke mně hrozně hodný, maminko.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Lord Illingworth třeba změní svůj úmysl. Třeba tě ani doopravdy nechce za svého tajemníka.

GERALD: Maminko!

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nesmíš zapomenout, žes měl velmi málo možností; sám jsi to řekl.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Lorde Illingworthi, chtěla bych s vámi chvíličku mluvit, pojdte sem!

LORD ILLINGWORTH: Omluvíte mě, paní Arbuthnotová? A ať vaše půvabná matinka už nic nenamítá, Geralde. Všecko je pevně dohodnuto, vidíte?

GERALD: Doufám.

LORD ILLINGWORTH přejde k PANÍ ALLONBYOVÉ.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Už jsem myslela, že se nemíníte vůbec odtrhnout od té dámy v černém sametu.

LORD ILLINGWORTH: Je nesmírně sličná. (*Hledí na PANÍ ARBUTHNOTOVOU.*)

LADY HUNSTANTONOVÁ: Karolino, nepřestěhujeme se všichni do hudebního salonku? Slečna Worsleyová něco zahraje.

Půjdete také, drahá paní Arbuthnotová, vidíte? Nevíte, jaký vás čeká požitek. (*K DOKTORU DAUBENYMU.*) Musím slečnu Worsleyovou přivést někdy odpoledne na faru. Byla bych tuze ráda, kdyby ji vaše drahá choť slyšela hrát na housle. Ach, zapoměla jsem, vaše choť má trochu vadný sluch, vidíte?

ARCIDĚKAN: Ta hluchota pro ni znamená velikou ztrátu, už si nemůže poslechnout ani má kázání. Jen si je doma čte. Ale nalézá mnoho útěchy sama v sobě, mnoho útěchy.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Čte asi hodně?

ARCIDĚKAN: Jenom ten největší tisk. Zrak jí valem slábne. Ale na nic se nedívá černě, na nic.

GERALD (*k LORDU ILLINGWORTHovi*): Promluvte ještě s maminkou, lorde Illingworthi, než půjdete do hudebního salonku. Má dojem, nevím proč, že to, co jste mi říkal, nemyslíte vážně.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Vy nepůjdete?

LORD ILLINGWORTH: Za několik okamžiků. Lady Hunstantonová, jestli mi to paní Arbuthnotová dovolí, rád bych jí řekl několik slov. Přijdeme za vámi později.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ale ovšem. Jistě byste jí rád řekl mnoho věcí a ona by vám jistě ráda za mnoho věcí poděkovala. Ne každý syn dostane takovou nabídku, paní Arbuthnotová. Ale vím, že vy si toho dovedete vážít, drahoušku.

LADY KAROLINA: Johne!

LADY HUNSTANTONOVÁ: Jen si paní Arbuthnotovou nenechte pro sebe příliš dlouho, lorde Illingworthi! Nemůžeme se bez ní obejít. (*Odejde za ostatními hosty.*)

Z hudebního salonku zazní zvuk houslí.

LORD ILLINGWORTH: To je tedy náš syn, Rachel! Nu, jsem na něj velmi pyšný. Je to Harford každým coulem. Mimochodem proč Arbuthnot, Rachel?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Jméno jako jméno, když někdo nemá právo na žádné jméno.

LORD ILLINGWORTH: Dejme tomu. Ale proč Gerald?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Po muži, kterému jsem zlomila srdce – po mém otci.

LORD ILLINGWORTH: Nu, Rachel, co je totam, je totam. Teď mohu říct jen jedno: že mám velikou, velikou radost z našeho chlapce. Ve světě ho budou znát jen jako mého soukromého tajemníka, ale pro mne bude znamenat něco velmi blízkého a velmi drahého. To je zvláštní, Rachel. Měl jsem dojem, že mi v životě nic nechybí. A nebylo tomu tak. Něco mi scházelo, scházel mi syn. Teď jsem svého syna našel a jsem rád, že jsem ho našel.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nemáte žádné právo si ho přivlastňovat, ani nejmenší částku z něho. Ten chlapec je celý můj a můj zůstane.

LORD ILLINGWORTH: Má milá Rachel, tys ho měla pro sebe přes dvacet let. Proč bys ho teď na chvíli nepřenechala mně? Je zrovna tak můj jako tvůj.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: To mluvíte o dítěti, které jste opustil? O dítěti, které by snad bylo zemřelo hladem nebo bídou, pokud to záviselo od vás?

LORD ILLINGWORTH: Zapomínáš, Rachel, že tys odešla ode mne. Já od tebe neodešel.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Odešla jsem od vás, protože jste odmítl dát dítěti jméno. Než se můj syn narodil, snažně jsem vás prosila, abyste si mě vzal.

LORD ILLINGWORTH: Neměl jsem tenkrát žádné vyhlídky. Ostatně, Rachel, nebyl jsem o mnoho starší než ty. Bylo mi teprve dvaadvacet. Jednadvacet mi bylo, tuším, když to všechno začalo v zahradě tvého otce.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Je-li muž dost starý, aby pochybil, je jistě dost starý, aby to také napravil.

LORD ILLINGWORTH: Má milá Rachel, zevšeobecňovat v oblasti rozumu, to je vždycky zajímavé, ale zevšeobecňovat v oblasti morálky, to neznamená pranic. A pokud jde o tvé tvrzení,

že jsem naše dítě nechal o hladu, to je ovšem nepravdivé a bláhové. Má matka ti nabídla šest set ročně. Ale ty bys nebyla přijala nic. Prostě jsi zmizela a dítě vzala s sebou.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nebyla bych od ní přijala ani penny. To váš otec byl jiný. Řekl vám přede mnou, když jsme byli v Paříži, že je vaší povinností se se mnou oženit.

LORD ILLINGWORTH: Ach, povinnost, to je něco, co očekáváme od druhých a co sami neděláme. Ovšemže jsem jednal pod vlivem své matky. Tak jedná každý muž, když je mladý.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: To ráda slyším. Gerald s vámi tedy určitě neodjede.

LORD ILLINGWORTH: To je nesmysl, Rachel.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Myslíte, že bych dovolila, aby můj syn...

LORD ILLINGWORTH: Náš syn.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Aby můj syn (*LORD ILLINGWORTH pokrčí rameny*) odešel s mužem, který mi zničil mládí, který mi zpustošil život, který otrávil každou chvíličku mých dní? Nedovedete si představit, jakou minulost mám za sebou, plnou utrpení a hanby.

LORD ILLINGWORTH: Má milá Rachel, musím upřímně říct, že pokládám Geraldovu budoucnost za nepoměrně důležitější než tvou minulost.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Gerald nemůže oddělit svou budoucnost od mé minulosti.

LORD ILLINGWORTH: Ale to by udělat měl. V tom právě bys mu ty měla pomoci. Jak typická jsi žena! Mluvíš sentimentálně a po celý ten čas jsi dokonale sobecká. Ale nevyvolávejme žádnou scénu! Rachel, chci, aby ses na tu věc dívala i z hlediska zdravého rozumu, z hlediska toho, co je nejlepší pro našeho syna, bez ohledu na sebe a na mne. Co je teď náš syn? Špatně placený úředníček v malé provinciální bance v anglickém městečku třetího řádu. Jestli si představuješ, že je v takovém postavení docela šťasten, pak se mýlíš. Je naprosto nespokojen.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nebyl nespokojen, dokud se nesetkal s vámi. To vy jste ho tak změnil.

LORD ILLINGWORTH: Ovšemže jsem ho tak změnil. Nespokojenost je první stupeň pokroku u jednotlivce i u národa. Ale nenechal jsem ho jen a jen snít o věcech, kterých nemůže dosáhnout. No. Udělal jsem mu lákavou nabídku. Nemusím ani říkat, že se jí s radostí chopil. To by udělal každý mladík. A teď, jen proto, že se ukázalo, že jsem vlastní otec toho hochy a on že je můj vlastní syn, jen proto máš v úmyslu doslova zničit jeho kariéru. To znamená, že kdybych byl někdo úplně cizí, dovolila bys Geraldovi, aby se mnou odjel, ale protože je to má krev a mé tělo, tak mu to nedovolíš. Jak ty jsi dokonale nelogická!

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nedovolím mu odjet.

LORD ILLINGWORTH: Jak tomu můžeš zabránit? Jakou výmluvou ho můžeš přimět, aby odmítl takovou nabídku, jako je moje? Nemusím ani říkat, že já mu nemíním prozradit, v jakém jsme příbuzenském vztahu. A ty se mu to prozradit neodvážíš. To dobře víš. Tak sis ho vychovala.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Vychovala jsem ho, aby z něho byl čestný člověk.

LORD ILLINGWORTH: No právě. A čeho jsi tím dosáhla? Vychovala sis ho tak, že bude tvým soudcem, jestli se o tobě všechno doví. A bude ti tvrdým, nespravedlivým soudcem. Neklam se, Rachel, děti své rodiče nejdřív milují. Po čase je soudí. A zřídka, jestli vůbec kdy, jim odpouštějí.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Jiří, neodvádějte mi mého syna. Mám za sebou dvacet let zármutku. A vždycky jsem měla jen to jediné, co mě mohlo milovat, jen to jediné, co jsem mohla milovat sama, vy máte za sebou život radostný, zábavný, úspěšný. Vy jste byl vždycky zcela šťasten a na nás jste nikdy nepomyslel. Při svých názorech na život jste neměl důvod, proč byste si na nás vůbec vzpomněl. Teď jste se s námi setkal pouhou náhodou, nešťastnou náhodou. Zapomeňte na ni. Neolupujte mě teď o... o všechno, co mám na světě. Máte tolik jiných bohatství. Nechte mi tu malou viničku mého života; nechte mi tu zahradu obehnanou zdí a ten pramen vody; nechte mi toho beránka, kterého mi seslal Bůh, ať už v lítosti, nebo v hněvu. Ach, nechte mi ho, Jiří, neberte mi Geralda.

LORD ILLINGWORTH: Rachel, v této chvíli tě Gerald ke své kariéře nepotřebuje; mne ano. Víc není třeba dodávat.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nepustím ho.

LORD ILLINGWORTH: Tu je Gerald. Má právo rozhodnout o sobě sám.

Vstoupí GERALD.

GERALD: Tak co, drahá maminko? Doufám, že ses o tom všem s lordem Illingworthem domluvila.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nikoli, Geralde.

LORD ILLINGWORTH: Vaše matka, jak se zdá, by z neznámého důvodu nebyla ráda, kdybyste se mnou odejel.

GERALD: Proč, maminko?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Myslela jsem, že jsi tu se mnou docela šťasten, Geralde. Nevěděla jsem, že tolik toužíš ode mne odejít.

GERALD: Maminko, jak můžeš takhle mluvit? Ovšemže jsem s tebou docela šťasten. Ale muž se nemůže pořád držet maminky. Žádný mládenec se jí pořád nedrží. Chci si vybudovat své vlastní postavení, něco vykonat. Já myslel, že na mě budeš pyšná, až budu tajemníkem lorda Illingworthe.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Myslím, že by ses na místo soukromého tajemníka u lorda Illingworthe nehodil. Nemáš k tomu potřebné vlastnosti.

LORD ILLINGWORTH: Nerad bych, aby se zdálo, že vám odporuji, paní Arbuthnotová, ale co se té vaší poslední námitky týče, to mohu určitě posoudit nejlépe já. A mohu vám říct, že váš syn má všechny vlastnosti, v jaké jsem doufal. Ba, má jich víc, než jsem se domýšlel. Mnohem víc.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ mlčí.

Máte nějaký jiný důvod, paní Arbuthnotová, proč si nepřejete, aby váš syn přijal to místo?

GERALD: Máš, maminko? Tak odpověz!

LORD ILLINGWORTH: Máte-li, paní Arbuthnotová, prosím, prosím, řekněte to. Jsme tu sami mezi sebou. Ať je to cokoli, nemusím jistě podotýkat, že si to nechám pro sebe.

GERALD: Maminko?

LORD ILLINGWORTH: Jestli byste raději zůstala se svým synem o samotě, odejdu. Třeba máte nějaký jiný důvod, který nechcete říct přede mnou.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nemám žádný jiný důvod.

LORD ILLINGWORTH: Pak tedy, můj milý hochu, můžeme tu věc pokládat za dohodnutou. Pojdte, vykouříme si spolu na terase cigaretu. A vy mi, prosím, dovolte, paní Arbuthnotová, abych vám řekl, že jste jednala velmi, velmi moudře.

Odejde s GERALDEM. PANÍ ARBUTHNOTOVÁ zůstane sama. Stojí nepohnutě a ve tváři má výraz nevýslovného zármutku.

Opona.

TŘETÍ DĚJSTVÍ

Obrazárna v Hunstantonu. Dveře v pozadí vedou na terasu.

LORD ILLINGWORTH a GERALD; LORD ILLINGWORTH si hoví na pohovce vpravo, GERALD v lenošce.

LORD ILLINGWORTH: Dokonale rozumná žena, vaše matka, Geralde. Věděl jsem, že si dá nakonec říct.

GERALD: Má matka je hrozně svědomitá, lorde Illingworthi, a myslí si, že nemám dostatečné vzdělání, abych mohl být vaším tajemníkem. Má také úplně pravdu. Byl jsem přílišně líný, když jsem byl ve škole, a nemohl bych se teď podrobit zkoušce, ani kdybych si tím měl zachránit život.

LORD ILLINGWORTH: Můj milý Geralde, zkoušky nemají vůbec žádnou cenu. Je-li muž gentleman, ví toho dost, a není-li gentleman, pak všechno, co ví, je mu jen na škodu.

GERALD: Ale já znám tak málo svět, lorde Illingworthi.

LORD ILLINGWORTH: Žádný strach, Geralde. Nezapomeňte, že máte na své straně to nejúžasnější na světě – mládí. Mládí se nevyrovná nic. Lidé středního věku jsou už vůči životu dlužníky. A starce si dal život do komory s haraburdím. Ale mládí je pánem života. Na mládí čeká ještě království. Každý se narodí králem, ale většina lidí umře ve vyhnanství jako

většina králů. Kdybych mohl získat zpátky své mládí, udělal bych všechno na světě – jen kdybych nemusel cvičit, časně vstávat nebo být užitečným členem společnosti.

GERALD: Snad o sobě nechcete tvrdit, že jste starý, lorde Illingworthi?

LORD ILLINGWORTH: Jsem dost starý, abych mohl být vaším otcem, Geralde.

GERALD: Nepamatuji si na svého otce. Zemřel před mnoha lety.

LORD ILLINGWORTH: To jsem slyšel od paní Hunstantonové.

GERALD: Divné je, že maminka se mnou o otci nikdy nemluví. Někdy mě napadá, že se jistě provdala pod svou úroveň.

LORD ILLINGWORTH (*sebou lehce trhne*): Tak? (*Jde ke GERALDOVI a položí mu ruku na rameno.*) Přišel jste jistě o mnoho, že jste neměl otce, Geralde.

GERALD: Ó ne. Maminka byla ke mně velmi hodná. Nikdo neměl jakživ takovou maminku, jako mám já.

LORD ILLINGWORTH: O tom jsem přesvědčen. Přesto však myslím, že ve většině případů matky svým synům zcela nerozumějí. Neuvědomují si totiž, že syn má své ctižádosti, že touží vidět život, udělat si jméno. Koneckonců, Geralde, nikdo od vás přece nemůže očekávat, že byste chtěl strávit celý život v takové díře, jako je Wrockley, vidíte?

GERALD: Ó ne, to by bylo strašlivé.

LORD ILLINGWORTH: Mateřská láska je ovšem velmi dojemná věc, ale často je podivně sobecká. Totiž, je v ní i notný kus sobectví.

GERALD (*zvolna*): Patrně ano.

LORD ILLINGWORTH: Vaše matka je dokonale ctnostná žena. Ale ctnostné ženy mají tak uzoučké názory na život, jejich obzor je tak malý, jejich zájmy jsou tak malicherné, nemyslíte?

GERALD: Nesporně se hrozně zajímají o věci, na nichž nám tuze nezáleží.

LORD ILLINGWORTH: Vaše matka je patrně velmi zbožná a tak dále a tak dále...

GERALD: Ó ano. Chodí stále do kostela.

LORD ILLINGWORTH: Ach, je nemoderní, a být moderní je to jediné, co má dnes cenu. Chcete být moderní, vidte, Geralde? Chcete poznat život, jaký je doopravdy? Ne se dát odbýt nějakými staromódními teoriemi o životě. Víte tedy, co musíte udělat nejdřív? Prostě se přizpůsobit nejlepší společnosti. Muž, který dokáže vévodit londýnské tabuli, dokáže vévodit světu. Budoucnost patří dandyům. Vlády se ujímají elegáni.

GERALD: Hrozně rád bych nosil hezké věci, ale vždycky jsem slyšel, že muž by se neměl příliš zabývat svým zevnějškem.

LORD ILLINGWORTH: Dneska jsou lidé naprosto povrchní, že nechápou filozofii toho, co je na povrchu. Mimochodem, Geralde, měli byste se naučit vázat si lépe vázanku. K vyjádření myšlenky se výborně hodí květina na klopě. Ale u vázanky je podstatnou věcí styl. Dobře uvázaná vázanka, toť první vážný krok do života.

GERALD (*se smíchem*): Uvázat si vázanku, to bych se možná dokázal naučit, lorde Illingworthi, ale nikdy bych nedokázal mluvit jako vy. Mluvit neumím.

LORD ILLINGWORTH: Och, mluvíte s každou ženou, jako kdybyste ji miloval, a s každým mužem, jako kdyby vás nudil, a až skončí vaše první sezona, budete mít pověst člověka s dokonalým společenským taktem.

GERALD: Ale dostat se do společnosti je velmi těžké, vidíte?

LORD ILLINGWORTH: Chcete-li se dnes dostat do nejlepší společnosti, musíte lidi krmit, nebo lidi bavit, nebo lidi pohoršovat. To je všechno.

GERALD: Společnost je asi úžasně okouzující.

LORD ILLINGWORTH: Být v ní je jen a jen nuda. Ale být mimo ni, to je prostě tragédie. Společnost je věc nezbytná. Žádný muž nedosáhne skutečného úspěchu v tomto světě, nezíská-li podporu žen, a ženy ovládají společnost. Nemáte-li na své straně ženy, je s vámi amen. To byste pak mohl být rovnou advokátem, nebo burzovním makléřem, nebo novinářem.

GERALD: Ale rozumět ženám je velmi těžké, vidíte?

LORD ILLINGWORTH: Nikdy se nesnažte jim porozumět. Ženy jsou obrazy. Muži jsou problémy. Chcete-li vědět, co si žena opravdu myslí – což je mimochodem vždycky velmi nebezpečné –, neposlouchejte ji, ale dívejte se na ni.

GERALD: Ale ženy jsou hrozně chytré, vidíte?

LORD ILLINGWORTH: Musíme jim to aspoň stále říkat. Ale pro filozofa, můj milý Geralde, ženy představují vítězství hmoty nad duchem – zrovna tak jako muži představují vítězství ducha nad morálkou.

GERALD: Jak tedy mohou mít ženy takovou moc, jakou podle vás mají?

LORD ILLINGWORTH: Historie žen, toť historie nejhorší formy tyranie, jakou kdy svět poznal. Tyranie slabých nad silnými. To je jediná tyranie, která má trvání.

GERALD: Cožpak ženy nemají zušlechťující vliv?

LORD ILLINGWORTH: Jedině intelekt zušlechťuje.

GERALD: Ale je přece mnoho různých druhů žen, či ne?

LORD ILLINGWORTH: Ve společnosti jsou jen dva druhy: bezbarvé – a kolorované.

GERALD: Ale snad jsou ve společnosti i ctnostné ženy, ne?

LORD ILLINGWORTH: Až příliš mnoho.

GERALD: Tak vy si myslíte, že by ženy neměly být ctnostné?

LORD ILLINGWORTH: Nesmíme jim to nikdy říkat. Všechny by pak byly ctnostné hned naráz. Ženy jsou kouzelně trucovité pohlaví. Každá žena je rebel a obyčejně divoce revoltuje sama proti sobě.

GERALD: Vy jste nebyl nikdy ženat, vidíte, lorde Illingworthi?

LORD ILLINGWORTH: Muž se žení, protože je znuděn; žena se vdává, protože je zvědavá. Oba se zklamou.

GERALD: Vy si tedy nemyslíte, že můžeme být v manželství šťastní?

LORD ILLINGWORTH: Dokonale šťastní. Ale štěstí ženatého muže, můj milý Geralde, závisí od těch, s nimiž se neoženil.

GERALD: Ale co když je člověk zamilován?

LORD ILLINGWORTH: Měli bychom být stále zamilováni. A proto bychom se neměli nikdy ženit.

GERALD: Láska je něco úžasného, vidíte?

LORD ILLINGWORTH: Je-li člověk zamilován, podvádí nejdřív sám sebe. A posléze podvádí druhé. Tomu lidé říkají milostný román. Ale opravdová *grande passion* je dnes poměrně vzácná. Stala se výsadou lidí, kteří nemají co dělat. To je to jediné, k čemu jsou na světě zahálčivé třídy, to jediné vysvětluje existenci nás, Harfordů.

GERALD: Harfordů, lorde Illingworthi?

LORD ILLINGWORTH: To je mé rodné jméno. Měl byste prostudovat Rodokmeny anglické šlechty, Geralde. To jsou jediné knihy, které má mladý světák znát dopodrobna, a jsou to také nejlepší romány, jaké si kdy Angličané vymysleli. A teď, Geralde, vstupujete se mnou do úplně nového života, chci tedy, abyste poznal, jak se má žít. (*PANÍ ARBUTHNOTOVÁ se objeví vzadu na terase.*) Neboť svět stvořili blázni, aby v něm mohli žít moudří lidé.

Zleva vstoupí LADY HUNSTANTONOVÁ a DOKTOR DAUBENY.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Á, tady jste, milý lorde Illingworthi. Nu, doufám, že jste našemu mladému příteli Geraldovi pověděl, jaké mají být jeho nové povinnosti, a že jste mu při příjemné cigaretě dal spoustu dobrých rad.

LORD ILLINGWORTH: Dal jsem mu ty nejlepší rady, lady Hunstantonová, a ty nejlepší cigarety.

LADY HUNSTANTONOVÁ: To mě mrzí, že jsem tu nebyla a nemohla si vás poslechnout, ale jsem už patrně příliš stará,

abych se něčemu přiučila. Leda od vás, milý pane arciděkane, když stojíte v té své hezounké kazatelně. Ale tam vždycky vím, co se chystáte říct, a tak se ničeho neděsím. (*Vidí PANÍ ARBUTHNOTOVOU.*) Á, jen pojdte k nám, drahá paní Arbuthnotová. Pojdte, drahoušku.

Vstoupí PANÍ ARBUTHNOTOVÁ.

Gerald měl takový dlouhý rozhovor s lordem Illingworthem. Jistě se cítíte velmi polichocena, jak příjemně to všechno pro něho dopadlo. Posadte se. (*Usednou.*) A jak pokračuje ta vaše krásná výšivka?

LADY ARBUTHNOTOVÁ: Pořád na ní pracuji, lady Hunstantonová.

LADY HUNSTANTONOVÁ (*k DOKTORU DAUBENYMU*): Vaše choť taky trochu vyšívá, vidíte?

ARCIDĚKAN: Kdysi zacházela velmi obratně s jehlou, učiněná Dorka. Ale dna jí notně zmrzčila prsty. Už devět nebo deset let se nedotkla vyšívacího rámu. Ale má mnoho jiných zábav. Zajímá se velice o své vlastní zdraví.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ó, to člověka vždycky hezky rozptýlí, vidíte? O čempak to mluvíte, lorde Illingworthi? Jen nám to povězte.

LORD ILLINGWORTH: Vykládal jsem právě Geraldovi, že svět se vždycky vysmívá svým vlastním tragédiím, protože jediné

tak je schopen je snášet. A z toho že důsledně vyplývá, že vše, co svět bere vážně, patří ke komickým stránkám života.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Tak teď jsem nadobro ztratila půdu pod nohama. To se mi obvykle stává, když lord Illingworth něco řekne. A lidská společnost je náramně bezohledná. Nikdy mi nepřispěchá na pomoc. Nechá mě prostě tonout. Mám nejasný dojem, drahý lorde Illingworthi, že vy jste vždycky na straně hříšníků, a vím, že já se vždycky snažím být na straně světců, ale dál se už nedostanu. A třeba i to je jen přelud člověka, který se topí.

LORD ILLINGWORTH: Mezi světce a hříšníkem je jen jediný rozdíl: každý světec má minulost a každý hříšník má budoucnost.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ach, tohle mi už úplně dodalo. Na to nemám co říct. Vy a já jsme o celý věk pozadu, drahá paní Arbuthnotová. Lordu Illingworthovi už nestačíme. Příliš pečlivě nás, bohužel, vychovali. A dneska je dobré vychování velká nevýhoda. Tolik oblastí pak zůstane člověku uzavřeno.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Velice by mě mrzelo, kdybych lordu Illingworthovi stačila v kterémkoli z jeho názorů.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Docela správně, drahoušku.

GERALD pokrčí rameny a popuzeně pohlédne na MATKU. Vstoupí LADY KAROLINA.

LADY KAROLINA: Jano, nevidělas někde Johna?

LADY HUNSTANTONOVÁ: Nemusíš se o něho strachovat, drahoušku. Je s lady Stutfieldovou; viděla jsem je před chvílíčkou ve žlutém salonku. Vypadali spolu docela šťastně. Snad neodcházíš, Karolino? Posad' se, prosím tě.

LADY KAROLINA: Raději se podívám za Johnem. (*Odejde.*)

LADY HUNSTANTONOVÁ: To nedělá dobře, věnovat mužům tolik pozornosti. A Karolina se opravdu nemá čeho strachovat. Lady Stutfieldová je velmi sympatická. A projevuje své sympatie všemi směry. Krásná povaha.

Vstoupí SIR JOHN a PANÍ ALLONBYOVÁ.

Á, tady je sir John! A s paní Allonbyovou! Tak to byla patrně paní Allonbyová, s kým jsem ho viděla. Sire Johne, Karolina vás všude hledá.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Čekali jsme na ni v hudebním salonku, milá lady Hunstantonová.

LADY HUNSTANTONOVÁ: No ovšem, v hudebním salonku! A já myslela, že to bylo ve žlutém salonku. Už mi tuze slábne paměť. (*KARCIDĚKANOVÍ.*) Zato vaše choť má báječnou paměť, vidíte?

ARCIDĚKAN: Mívala až pozoruhodnou paměť, ale po svém posledním záchvatu se většinou upamatuje jen na události ze svého raného dětství. Ale takové pohledy do minulosti jí působí veliké potěšení.

Vstoupí *LADY STUTFIELDOVÁ* a *PAN KETLICK*.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Á, milá lady Stutfieldová! Tak o čem pak vám pan Ketlick povídal?

LADY STUTFIELDOVÁ: O bimetalistické peněžní soustavě, pokud se pamatuji.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Bimetalistická soustava! Je to nějak zvlášť milý předmět hovoru? Ale vím, že dneska lidé rozmlouvají o všech věcech velice volně. A o čem vám, paní Allonbyová, povídal sir John?

PANÍ ALLONBYOVÁ: O Patagonii.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Tak? Jak odlehlé téma! Ale bezpochyby velice zušlechťující.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Mluvil o Patagonii nadmíru zajímavě. Zdá se, že divoši mají téměř na všechno stejné názory jako kulturní lidé. Jsou nesmírné pokročilí.

LADY HUNSTANTONOVÁ: A co dělají?

PANÍ ALLONBYOVÁ: Zřejmě všechno.

LADY HUNSTANTONOVÁ: To potěší, vidte, milý pane arciděkane, když zjistíme, že lidská povaha je jen jedna a že je všude stejná. Svět vůbec, to je pořád ten starý známý svět, vidte?

LORD ILLINGWORTH: Svět je prostě rozdělen na dvě třídy – na ty, co věří neuvěřitelnému, jako široká veřejnost – a na ty, co dokážou nepravděpodobné...

PANÍ ALLONBYOVÁ: Jako vy.

LORD ILLINGWORTH: Ano. Uvádím sám sebe neustále v úžas. Jedině tak stojí za to žít.

LADY STUTFIELDOVÁ: A co děláte v poslední době, že vás to uvádí v úžas?

LORD ILLINGWORTH: Objevuji všemožné krásné vlastnosti ve své vlastní povaze.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ach, jen nebudte naprosto dokonalý naráz. Zdokonalujte se postupně.

LORD ILLINGWORTH: Vůbec nemám v úmyslu se zdokonalovat. Doufám aspoň, že se nezdokonalím. To bych byl v nesmírné nevýhodě. Ženy nás milují pro naše nedokonalosti. Máme-li jich dost, odpustí nám všechno, dokonce i náš gigantický intelekt.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ale abychom odpouštěly takovéhle rozbory, tak daleko ještě nejsme. Odpouštíme zbožňování. To je až dost. Víc by se od nás očekávat nemělo.

Vstoupí LORD ALFRED. Přistoupí k LADY STUTFIELDOVÉ.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ach, my ženy bychom měly odpouštět všechno. Vidíte, drahá paní Arbuthnotová. V tom se mnou jistě souhlasíte.

LADY ARBUTHNOTOVÁ: Nesouhlasím, lady Hunstantonová. Myslím, že je toho mnoho, co by ženy neměly nikdy odpustit.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Copak třeba?

LADY ARBUTHNOTOVÁ: Zničí-li někdo ženě život. (*Zvolna se vzdálí k pozadí scény.*)

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ach, to jsou velmi smutné případy, bezesporu. Ale myslím, že jsou znamenité domy, kde takovýchle lidi opatrují a napravují, a celkem vzato soudím, že tajemství života je v tom, brát všechno na velmi, velmi lehkou váhu.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Tajemství života je nikdy nepodlehout vzrušení, které nám nesluší.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Tajemství života je ocenit potěšení, že jsme tak strašně, strašně podváděny.

KETLICK: Tajemství života je odolávat pokušení, lady Stutfiel-dová.

LORD ILLINGWORTH: Není žádné tajemství života. Cílem života, má-li život vůbec nějaký cíl, je stále vyhledávat pokušení. A těch není ani zdaleka dost. Někdy mi za celý den nepřijde

do cesty ani jediné. A to je prostě strašlivé. Člověk je pak nervózní, co s ním bude dál.

LADY HUNSTANTONOVÁ (*mu zahrozí vějířem*): Nevím, čím to je, milý lorde Illingworthi, ale všechno, co dnes říkáte, mi připadá nesmírně nemorální. Poslouchat vás je náramně zajímavé.

LORD ILLINGWORTH: Všechno myšlení je nemorální. Vždyť jeho podstatou je destrukce. Přemýšlíte-li o něčem, zabijíte to. Nic nesnese, aby se o tom přemýšlelo.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ani slovu nerozumím, lorde Illingworthi. Ale je to bezpochyby všechno pravda. Já osobně si mám pramálo co vyčítat, pokud jde o myšlení. Nevěřím, že by ženy nějak tuze myslely. Ženy by měly myslet s mírou. Jako vůbec všechno by měly dělat s mírou.

LORD ILLINGWORTH: Umírněnost je neblahá věc, lady Hunstantonová. Nic nemá takový úspěch jako přehánění.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Doufám, že si to zapamatuju. Zní to jako báječné pravidlo. Jenže už začínám všechno zapomínat. To je veliké neštěstí.

LORD ILLINGWORTH: To je jedna z vašich nejkouzelnějších vlastností, lady Hunstantonová. Žádná žena by neměla mít paměť. Má-li žena paměť, přestává být elegantní. Podle kloboučku lze vždycky říct, má-li žena paměť, nebo ne.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Vy jste tak roztomilý, drahý lorde Illingworthi! Vždycky prohlásíte naše nejkřiklavější nedostatky za naše nejdůležitější přednosti. Vaše životní názory přinášejí mnoho útěchy.

Vstoupí FARQUHAR.

FARQUHAR: Kočár pana doktora Daubenyho.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Můj milý pane arciděkane! Vždyť je teprve půl jedenácté.

ARCIDĚKAN (*se zvedá*): Musím už bohužel jít, lady Hunstantonová. V úterý má moje choť vždycky špatnou noc.

LADY HUNSTANTONOVÁ (*se zvedá*): To vás tedy nebudu zdržovat. (*Jde s ním ke dveřím.*) Řekla jsem Farquharovi, aby dal do kočáru párek koroptví. Třeba si na nich vaše choť pochutná.

ARCIDĚKAN: To je od vás velice laskavé, ale moje choť už nevezme do úst pevného sousta. Živí se výhradně kašemi. Ale je úžasně jará, úžasně jará. Nemá si nač naříkat.

Odejde s LADY HUNSTANTONOVOU.

PANÍ ALLONBYOVÁ (*přejde k LORDU ILLINGWORTHVI*): Dneska svítí krásně měsíc.

LORD ILLINGWORTH: Pojdme se na něj podívat. Za dnešních časů je radost vidět něco nestálého.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Máte přece zrcadlo.

LORD ILLINGWORTH: To je nelaskavé. Ukazuje mi jen mé vrásky.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Moje je způsobnější. Neřekne mi nikdy pravdu.

LORD ILLINGWORTH: To vás tedy miluje.

SIR JOHN, LADY STUTFIELDOVÁ, PAN KETLICK a LORD ALFRED odejdou.

GERALD (*k LORDU ILLINGWORTHHOVI*): Smím jít s vámi?

LORD ILLINGWORTH: Ovšem, můj milý hochu.

Jde ke dveřím s PANÍ ALLONBYOVOU a s GERALDEM. Vstoupí LADY KAROLINA, rozhlédne se rychle a odejde opačným směrem, než kudy odešel SIR JOHN s LADY STUTFIELDOVOU.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Geralde!

GERALD: Maminko!

LORD ILLINGWORTH a PANÍ ALLONBYOVÁ odejdou.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Je už pozdě. Pojdme domů.

GERALD: Drahá maminko! Zdržme se ještě chvílku. Lord Illingworth je tak okouzlující... a mimochodem, mám pro tebe ve-

liké překvapení, maminko. Koncem tohoto měsíce odjíždíme do Indie.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Pojdme domů.

GERALD: Chceš-li opravdu jít, pak ovšem půjdeme, maminko, ale nejdřív se musím rozloučit s lordem Illingworthem. Jsem tu v pěti minutách. (*Odejde.*)

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ať si odjede, když po tom tak touží, ale ne s ním, ne s ním! To bych nesnesla. (*Přechází sem a tam.*)

Vstoupí ESTER.

ESTER: Líbezná noc, paní Arbuthnotová.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Zdá se vám?

ESTER: Paní Arbuthnotová, dovolte, prosím vás, abychom se spřátelily. Tolik se lišíte od těch druhých žen tady. Když jste dnes večer vstoupila do salonu, vnesla jste tam tak nějak cit pro to, co je v životě dobré a čisté. Já byla bláhová. Je správné říkat jisté věci, ale někdy je třeba řekneme v nepravý čas a nepravým lidem.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Slyšela jsem, co jste řekla. Souhlasím s vámi, slečno Worsleyová.

ESTER: Nevěděla jsem, že jste to slyšela. Ale věděla jsem, že byste se mnou souhlasila. Že má být žena, která zhřešila, potrestána?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ano.

ESTER: Že jí nemá být dovoleno vstoupit do společnosti poctivých mužů a žen?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nemá.

ESTER: A že má být muž potrestán stejně?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Stejně. A děti, jsou-li tu děti, také stejně?

ESTER: Ano. Hříchy rodičů se mají mstít na dětech, to je správné. To je spravedlivý zákon. To je boží zákon.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: To je jeden z nejstrašnějších božích zákonů. (*Jde zvolna ke krbu.*)

ESTER: Působí vám starosti, že váš syn odjíždí, paní Arbuthnotová?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ano.

ESTER: Jste ráda, že odjíždí s lordem Illingworthem? Ovšem, znamená to postavení, o tom není pochyby, a peníze, ale postavení a peníze nejsou všechno, vidíte?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nejsou nic. Přinášejí utrpení.

ESTER: Proč s ním tedy svého syna pouštíte?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Sám si to přeje.

ESTER: Ale kdybyste ho požádala, zůstal by tady, ne?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Upíná se k tomu odjezdu celým srdcem.

ESTER: Vám by nemohl nic odepřít. Má vás příliš rád. Požádejte ho, aby tu zůstal. Pošlu vám ho sem, smím? Je právě teď na terase s lordem Illingworthem. Slyšela jsem je, jak se spolu smáli, když jsem procházela hudebním salonkem.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Neobtěžujte se, slečno Worsleyová, mohu počkat. Není to důležité.

ESTER: Ne, řeknu mu, že s ním chcete mluvit. A jen ho požádejte, aby tu zůstal. *(Odejde.)*

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nepřijde – vím, že nepřijde.

Vstoupí LADY KAROLINA. Rozhlíží se starostlivě. Vstoupí GERALD.

LADY KAROLINA: Smím se vás zeptat, paní Arbuthnotová, je-li sir John někde na terase?

GERALD: Ne, lady Karolino, není na terase.

LADY KAROLINA: To je velice divné. Je na čase, aby se odebral na lože. *(Odejde.)*

GERALD: Drahá maminko, mrzí mě, že jsem tě nechal čekat. Do-
cela jsem zapomněl. Jsem dneska tak šťasten, maminko, jakživ
jsem tak šťasten nebyl.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: To z té vyhlídky na odjezd?

GERALD: Takhle to neber, maminko. Ovšemže je mi líto, že tě opou-
štím. Vždyť ty jsi ta nejhodnější maminka na celém světě. Ale
přesto přese všechno, jak říká lord Illingworth, není možné
žít v takovém místě, jako je Wrockley. Tobě to nevadí, ale já
chci něčeho dosáhnout. Chci trochu víc než tohle. Chci udě-
lat kariéru. Chci něco vykonat, abys mohla být na mne hrdá,
a lord Illingworth mi pomůže. Udělá pro mne všechno.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Geralde, neodjížděj s lordem Illingwor-
them. Snažně tě o to žádám. Prosím tě, Geralde.

GERALD: Maminko, vždyť ty mluvíš pokaždé jinak. Ani chvíličku
nevíš, co vlastně chceš, jak se zdá. Před půldruhou hodinou,
v saloně, jsi s tím vším souhlasila. Ted' říkáš pravý opak, máš
námitky a snažíš se mě přinutit, abych zahodil svou jedinou
příležitost v životě. Ano, svou jedinou příležitost. Snad si
nemyslíš, že lidi, jako je lord Illingworth, potkáváme každý
den, či ano, maminko? To je zvláštní, že jediný, kdo mi hází
do cesty překážky, když mě potkalo tak báječné štěstí, je
zrovna má vlastní matka. A přitom víš, maminko, že mám
rád Ester Worsleyovou. Kdo by ji taky rád neměl? Mám ji
raději, než jsem ti kdy přiznal, mnohem raději. A kdybych
měl postavení, kdybych měl vyhlídky, mohl bych – mohl
bych ji požádat, aby... Nechápeš ted', maminko, co to pro mne

znamená, být tajemníkem lorda Illingworthe? Takto začít, to znamená vědět, že mám zaručenou kariéru, že ji mám před sebou, že na mne čeká. Kdybych byl tajemníkem lorda Illingworthe, mohl bych požádat Ester, aby si mě vzala. Od nuzáckého bankovního úředníčka se stovkou ročně by to byla nestydatost.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Bojím se, že si nesmíš dělat naděje na slečnu Worsleyovou. Víím, jaké má názory na život. Právě mi to řekla.

Pomlka.

GERALD: Pak mi aspoň zbývá moje ctižádost. I to je dost – jsem rád, že mám aspoň tu. Ty se odjakživa snažíš mou ctižádost ubít, maminko. Pořád mi říkáš, že svět je zkažený, že o úspěch není co stát, že společnost je mělká, a všemožné takové věci – tak tomu já nevěřím, maminko! Myslím, že svět je jistě okouzlující. Myslím, že společnost je jistě skvělá. Myslím, že o úspěch je co stát. Mýlíš se ve všem, čemus mě učila, maminko, docela se mýlíš. Lord Illingworth je úspěšný muž. Je to moderní muž. Je to muž, který žije ve světě a pro něj. A já bych dal cokoli, abych byl zrovna takový jako lord Illingworth.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: To bych tě raději viděla mrtvého.

GERALD: Maminko, co máš proti lordu Illingworthovi? Řekni mi to – řekni mi to zpříma. Co proti němu máš?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Je to špatný člověk.

GERALD: V jakém směru špatný? Nechápu, co myslíš.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Povím ti to.

GERALD: Pokládáš ho asi proto za špatného, že nevěří v totéž, co ty. Inu, muži jsou jiní než ženy, maminko. Přirozeně mají jiné názory.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Lord Illingworth není špatný proto, že v něco věří nebo nevěří, ale proto, jaký je.

GERALD: Ty o něm něco víš, maminko? Opravdu víš?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Vím o něm něco.

GERALD: A víš to s naprostou jistotou?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: S naprostou jistotou.

GERALD: Jak dlouho už to víš?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Dvacet let.

GERALD: A je to poctivé vracet se v životě kohokoli o dvacet let zpátky? Co tobě nebo mně záleží na někdejším mládí lorda Illingworthe? Co my s tím máme společného?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Jaký ten muž byl, takový je i teď a takový bude vždycky.

GERALD: Maminko, řekni mi, co lord Illingworth udělal. Jestli udělal něco hanebného, tak s ním neodjedu. Na to mě jistě znáš dost dobře.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Geralde, sedni si ke mně. Docela blizoučko ke mně, jako jsi sedával, když jsi byl malý chlapec, když jsi byl mamčin chlapeček. (*GERALD usedne k MATCE. MATKA mu prohrábne vlasy a hladí mu ruce.*) Geralde, kdysi žila jedna dívka, byla velmi mladá, bylo jí tenkrát maličko přes osmnáct. Jiří Harford – tak se tehdy jmenoval lord Illingworth – Jiří Harford se s ní seznámil. Nevěděla nic o životě. A on – věděl všechno. Vzbudil v té dívce lásku. Tak velikou lásku v ní vzbudil, že s ním jednou ráno odešla z otcovského domu. Velice ho milovala a on jí slíbil, že si ji vezme. Slavnostně slíbil, že si ji vezme, a ona mu věřila. Byla velmi mladá... a neměla tušení, jak to v životě opravdu chodí. Ale on odkládal sňatek z týdne na týden, z měsíce na měsíc. Ona mu stále důvěřovala. Milovala ho. Než se jí narodilo dítě – měla s ním totiž dítě – snažně ho prosila, aby si ji vzal kvůli tomu dítěti, aby to dítě mělo jméno, aby se její hřích nemstil na tom dítěti, které bylo nevinné. Odmítl. Když se dítě narodilo, odešla od něho a dítě si odnesla a její život ztroskotal a její duše ztroskotala a všechno, co v ní bylo svěží a dobré a čisté, ztroskotalo také. Hrozně trpěla – a trpí i teď. Vždycky bude trpět. Pro ni není radosti, pokoje, smíru. Ta žena s sebou vleče řetěz jako provinilec. Ta žena nosí masku jako malomocný. Žádný oheň ji nemůže očistit, všechny vody světa nemohou uhasit její muka. Nic ji nemůže uzdravit. Žádný utišující lék jí nemůže přinést spánek, žádný uspávací odvar zapomenutí. Je ztracena. Je to

ztracená duše. – Proto říkám, že je lord Illingworth špatný muž. Proto nechci, aby můj chlapec byl u něho.

GERALD: Má drahá maminko, to všechno zní tuze tragicky, ovšem. Ale řekl bych, že to děvče má stejnou vinu jako lord Illingworth. Koneckonců, copak by doopravdy slušné děvče, děvče se slušnými názory, odešlo z domova s mužem, s kterým není oddáno, a žilo s ním jako jeho žena? To by žádné slušné děvče neudělalo.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ (*po pomlce*): Geralde, беру všechny své námitky zpátky. Máš úplnou volnost, můžeš odejet s lordem Illingworthem, kdy je ti libo a kam je ti libo.

GERALD: Já věděl, drahá maminko, že mi nebudeš stát v cestě. Jsi ta nejhodnější žena, jakou kdy stvořil Bůh. A co se lorda Illingworthe týče, nevěřím, že by byl schopen něčeho nečestného a nízkého. Tomu nemohu uvěřit – nemohu.

ESTER (*za scénou*): Pusťte mě! Pusťte mě! (*Vstoupí poděšená ESTER, rozběhne se k GERALDOVI a vrhne se mu do náručí.*) Chraňte mě – chraňte mě před ním!

GERALD: Před kým?

ESTER: Obtěžoval mě! Strašně mě urazil. Chraňte mě!

GERALD: Kdo? Kdo se opovážil...

LORD ILLINGWORTH vstoupí v pozadí na scénu. ESTER se vyvine GERALDOVI z náručí a ukáže na LORDA ILLINGWORTHE.

GERALD (*je zcela bez sebe hněvem a rozhořčením*): Lorde Illingworthi, urazil jste nejčistší bytost na boží zemi, bytost čistou, jako je má vlastní matka. Urazil jste ženu, kterou stejně jako svou matku mám nejraději na světě. Jakože je Bůh nade mnou, zabiju vás.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ (*běží k němu a zadržuje ho*): Ne, ne!

GERALD (*ji odstrkuje*): Nedrž mě, maminko, nedrž mě, zabiju ho!

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Geralde!

GERALD: Pusť mě, povídám!

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Stůj, Geralde, stůj! Je to tvůj otec!

GERALD sevře MATČINY ruce a zahledí se jí do tváře. MATKA se v hanbě zhroutí zvolna k zemi. ESTER se krade ke dveřím. LORD ILLINGWORTH se zamračene kouše do rtů. Po chvílce GERALD MATKU zvedne, obejmě ji a odvádí ji z pokoje.

Opona.

ČTVRTÉ DĚJSTVÍ

Scéna: Pokoj u paní Arbuthnotové. V pozadí veliké, otevřené francouzské okno, jež vede do zahrady. Dveře vlevo a vpravo.

GERALD ARBUTHNOT píše u stolu. Zprava vstoupí ALICE a za ní LADY HUNSTANTONOVÁ a PANÍ ALLONBYOVÁ.

ALICE: Lady Hunstantonová a paní Allonbyová. (Odejde doleva.)

LADY HUNSTANTONOVÁ: Dobré jitro, Geralde.

GERALD (vstává): Dobré jitro, lady Hunstantonová, dobré jitro, paní Allonbyová.

LADY HUNSTANTONOVÁ (usedá): Přišly jsme se pozeptat na vaši drahou matinku, Geralde. Doufám, že se už zotavila.

GERALD: Maminka ještě nesešla dolů, lady Hunstantonová.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ach, bojím se, že jí včera v noci dodalo to horko, ve vzduchu jistě visela bouřka. Nebo to možná zavinila ta hudba. Hudba budí v člověku takové romantické pocity – přinejmenším jde člověku vždycky na nervy.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Což je dneska totéž.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Jsem velmi ráda, že nevím, co tím myslíte, drahoušku. Bojím se, že tím myslíte něco ošklivého. Ach, vidím, že si prohlížíte ten hezoučký pokoj paní Arbuthnotové. No, není milý a starosvětský?

PANÍ ALLONBYOVÁ (*se dívá po pokoji lornětem*): Vypadá úplně jako šťastný anglický domov.

LADY HUNSTANTONOVÁ: To je to pravé slovo, drahoušku, to to vystihuje. Člověk cítí dobrý vliv vaší matinky ve všem, čím je obklopena, Geralde.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Lord Illingworth říká, že každý vliv je špatný, ale dobrý vliv, že je to nejhorší na světě.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Až lord Illingworth pozná paní Arbuthnotovou líp, tak své mínění změní. Musím ho sem rozhodně přivést.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ráda bych viděla lorda Illingworthe ve šťastném anglickém domově.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Udělal by mu moc dobře, drahoušku. Většina londýnských žen, jak se zdá, si dnes nedává do pokojů nic jiného než orchideje, cizince a francouzské romány. Ale tady máme pokoj čisté světice. Čerstvé, přírodní květiny, knížky, které nás nepohoršují, a obrazy, na které se můžeme dívat a nemusíme se při tom červenat.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ale já se ráda červenám.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Inu, umí-li se člověk začervenat v pravou chvíli, pak to ovšem má velké výhody. Chudák milý Hunstanton mi říkával, že se nečervenám dost často. Ale když on byl takový pedant. Neseznamoval mě s nikým ze svých mužských přátel, leda s těmi, kterým bylo přes sedmdesát, jako byl chudák lord Ashton, a toho to pak, mimochodem, přivedlo k rozvodovému soudu. Přenešťastný případ.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Já mám ráda muže přes sedmdesát. Ti nám vždycky nabídnou oddanost na celý život. Považuji sedmdesátku za ideální věk pro muže.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Je naprosto nenapravitelná, vidíte, Geralde? Mimochodem, Geralde, doufám, že vaše drahá matinka se teď na mne přijde podívat častěji. Vy a lord Illingworth odjíždíte div ne okamžitě, vidíte?

GERALD: Vzdal jsem se úmyslu být tajemníkem lorda Illingworthe.

LADY HUNSTANTONOVÁ: To snad ne, Geralde! To by od vás bylo náramně nerozumné. Proč byste to dělal?

GERALD: Myslím, že bych se na to místo nehodil.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Kéž by lord Illingworth požádal mne, abych byla jeho tajemnicí! Ale říká, že nejsem dost vážná.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Drahoušku, v tomhle domě nesmíte tak mluvit. Paní Arbuthnotová neví pranic o té zkažené

společnosti, v které všichni žijeme. Nechodí do ní. Je až příliš dobrá. Pokládám si to za velkou čest, že ke mně včera večer přišla. Večírek tím dostal takovou úctyhodnou atmosféru.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Aha, to tedy ve vás budilo dojem, že ve vzduchu visí bouřka.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Drahoušku, jak tohle můžete říct? Ty dvě věci si přece nejsou vůbec podobné. Ale vážně, Geralde, jak to myslíte, že se k tomu nehodíte?

GERALD: Lord Illingworth má docela jiné názory na život než já.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Ale můj milý Geralde, vy ve svém věku byste neměl mít žádné názory na život. To je docela nemístné. V tomhle ohledu vás musí vést jiní. Lord Illingworth vám udělal náramně lichotivou nabídku a na cestách s ním byste viděl svět – aspoň to z něho, co by mělo stát za podívanou – za podmínek co nejpříznivějších a stýkal byste se s těmi pravými lidmi, což je velmi důležité v tomto slavnostním okamžiku ve vaší kariéře.

GERALD: Nechci vidět svět; viděl jsem z něho dost.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Ale snad si nemyslíte, že jste život vyčerpál do dna, pane Arbuthnote? Když tohle muž říká, je jasné, že život vyčerpál jeho.

GERALD: Nechci odejít od maminky.

LADY HUNSTANTONOVÁ: No, no, Geralde, to je jen a jen pohodlnost z vaší strany. Nechtít od maminky! Kdybych já byla vaší maminkou, tak bych na tom trvala, abyste odjel.

Zleva vstoupí ALICE.

ALICE: Paní Arbuthnotová se dává poroučet, lady Hunstantonová, ale bolí ji velice hlava a nemůže dnes nikoho přijmout. (*Odejde vpravo.*)

LADY HUNSTANTONOVÁ (*vstává*): Hlava ji bolí! To je mi ale líto! Snad ji přivedete odpoledne na Hunstanton, bude-li jí líp, Geralde.

GERALD: Bojím se, že dnes odpoledne to nebude, lady Hunstantonová.

LADY HUNSTANTONOVÁ: Tak tedy zítra. Ach, kdybyste měl otce, Geralde, ten by vás nenechal utrácet život tady. Ten by vás hned poslal s lordem Illingworthem. Ale matky jsou tak slabé. Ve všem synáčkům povolují. Jsme samé srdce, samé srdce. Pojdte, drahoušku, musím se zastavit na děkanství a pozeptat se na paní Daubenyovou. Obávám se, že se jí nedaří zvlášť dobře. A úžasné je, jak to arciděkan snáší. Prostě úžasné. Je to ten nejsoucinnější manžel. Prostě vzor. Sbohem, Geralde, vyřídte své matince můj nejsrdečnější pozdrav.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Sbohem, pane Arbuthnote.

GERALD: Sbohem.

LADY HUNSTANTONOVÁ a PANÍ ALLONBYOVÁ odejdou.

GERALD (*usedne a pročítá svůj dopis*): Jakým jménem se smím podepsat? Já, který nemám právo na žádné jméno.

Podepíše se, vloží dopis do obálky, napíše adresu a chystá se dopis zapecetit, když se otevřou dveře vlevo a vstoupí PANÍ ARBUTHNOTOVÁ. GERALD odloží pečetní vosk. MATKA a SYN se na sebe dívají.

LADY HUNSTANTONOVÁ (*za francouzským oknem v pozadí*): Ještě jednou sbohem, Geralde. Vezmeme to zkratkou přes vaši hezoučku zahradu. Tak nezapomeňte na mou radu: hned odjeďte s lordem Illingworthem.

PANÍ ALLONBYOVÁ: Au revoir, pane Arbuthnote. Mohl byste mi přivést něco pěkného ze svých cest – ale ne indický šál, rozhodně ne indický šál.

Odejdou.

GERALD: Maminko, právě jsem mu napsal.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Komu?

GERALD: Otci. Napsal jsem mu, aby dnes odpoledne ve čtyři hodiny přišel.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ten sem nesmí přijít! Ten nesmí překročit práh mého domu!

GERALD: Musí přijít.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Geralde, jestli hodláš s lordem Illingworthem odjet, odjed' hned. Odjed', než mě to zabije. Ale nechtěj na mně, abych se s ním setkala.

GERALD: Ty mi nerozumíš, maminko. Nic na světě mě nepřiměje, abych odjel s lordem Illingworthem nebo abych tě opustil. Na to mě jistě znáš dost dobře. Ne, napsal jsem mu, protože chci...

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Co mu můžeš chtít?

GERALD: Neuhodneš, maminko, co jsem napsal do toho dopisu?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ne.

GERALD: Jistě to uhodneš, maminko. Přemýšlej, přemýšlej, co se teď musí stát, hned, v několika nejbližších dnech.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nic se nemusí stát.

GERALD: Napsal jsem lordu Illingworthovi, že si tě musí vzít.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Vzít si mě?

GERALD: Maminko, přinutím ho k tomu. Musí odčinit křivdu, kterou ti způsobil. Musí se ti dostat zadostiučinění. Spravedlnost je snad pomalá, maminko, ale nakonec k ní dojde vždycky. V několika dnech budeš zákonitou ženou lorda Illingworthe.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ale, Geralde...

GERALD: Budu na tom trvat. Donutím ho k tomu. Neodvází se odmítnout.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ale já odmítám, Geralde. Nevezmu si lorda Illingworthe.

GERALD: Že si ho nevezmeš? Maminko!

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nevezmu si ho.

GERALD: Ale ty mi nerozumíš. Dělán to pro tebe, ne pro sebe. Ten sňatek, ten nezbytný sňatek, ten sňatek, k němuž musí z očividných důvodů nevyhnutelně dojít, ten přece nepomůže mně, nedá mi jméno, které by bylo skutečně mé a které bych měl právo nosit. Ale pro tebe bude jistě něco znamenat, že se ty, moje matka, staneš - třeba pozdě - ženou muže, který je mým otcem. Či to nebude znamenat nic?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ne. Mluvíš o zadostiučinění za křivdu. Jakého zadostiučinění se mně může dostat? Žádné zadostiučinění tu není možné. Já jsem zneuctěna; on nikoli. A to je všechno. To je obvyklý příběh muže a ženy, jak se obvykle

vyvíjí, jak se vyvíjí vždycky. A to zakončení, to je všední zakončení. Žena trpí. Muž je volný.

GERALD: Nevím, je-li tohle všední zakončení, maminko. Doufám, že není. Ale tvůj život tak rozhodně neskončí. Muž musí napravit, co je možno. To ovšem nestačí. Nezahladí to minulost, to vím. Ale zlepší to aspoň budoucnost, tvou budoucnost to zlepší, maminko.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Odmítám vzít si lorda Illingworthe.

GERALD: Kdyby k tobě přišel sám od sebe a požádal tě, abys byla jeho ženou, odpověděla bys mu jinak. Nezapomínej, že je to můj otec.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: I kdyby přišel sám od sebe, což neudělá, odpověděla bych mu stejně. Nezapomínej, že jsem tvá matka.

GERALD: Maminko, hrozně mi to ztěžuješ, když takhle mluvíš. A nedovedu pochopit, proč se na tu věc nechceš dívat ze správného, jedině vhodného stanoviska. To proto, aby zmizela hořkost z tvého života, aby zmizel ten stín, co leží na tvém jménu, proto musí dojít k tomu sňatku. Jiná možnost není. A potom můžeme ty a já spolu odjet. Ale nejdřív musí dojít k tomu sňatku. Tu povinnost dlužíš nejen sobě, ale všem ostatním ženám – ano, všem ostatním ženám na světě, aby jich nepodvedl víc.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nedlužím nic ostatním ženám. Ani jediná z nich by mi nepomohla. Na světě není ani jediná žena,

ke které bych si mohla jít pro soucit, kdybych ho chtěla, nebo pro porozumění, kdybych je vůbec mohla najít. Ženy jsou k sobě navzájem kruté. To děvče včera v noci, ačkoli je hodné, prchlo z pokoje, jako bych byla něco nečistého. A mělo pravdu. Jsem nečistá. Ale mé křivdy jsou jen a jen mé vlastní křivdy a ponesu si je sama. Musím si je nést sama. Co se mnou mají společného ženy, které nezhřešily, nebo já s nimi? Nerozumíme si spolu.

Zezadu vstoupí ESTER.

GERALD: Snažně tě prosím, udělej to, co chci.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Kterýpak syn kdy žádal od své matky tak ohavnou oběť? Žádný.

GERALD: Kterápak matka kdy odmítala vzít si otce svého vlastního dítěte? Žádná.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ať jsem tedy první! Já to neudělám!

GERALD: Jsi věřící, maminko, a i mne jsi vychovala jako věřícího. Tvé náboženství, to náboženství, kterémus učila mne, když jsem byl malý, ti tedy jistě řekne, maminko, že mám pravdu. Ty to víš. Ty to cítíš.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nevím to. Necítím to a nikdy nestanu před božím oltářem a nebudu prosit Boha, aby požehnal tak ohavné komedii, jakou by bylo manželství mezi mnou a Jiřím Harfordem. Neřeknu ta slova, která nám káže říct církev. Ne-

řeknu je. Neodvážím se. Jak bych mohla slíbit, že budu milovat muže, který se mi hnusí, že si ho budu vážit, když tebe uvrhl do hanby, že ho budu poslouchat, když mě svou obratností svedl ke hříchu? Ne, manželství je svátost pro ty, kteří se milují. Není pro takové, jako je on nebo jako jsem já. Geralde, lhala jsem lidem, abych tě zachránila před jejich úšklebky a posměchem. Už dvacet let lidem lžu. Nemohla jsem jim říct pravdu. A kdo by mohl? Ale ani pro svůj prospěch nebudu lhát Bohu a v boží přítomnosti. Ne, Geralde, žádný obřad, ať posvěcený církví, nebo potvrzený státem, mě nikdy nepřipoutá k Jiřímu Harfordovi. Jsem k němu beztak už příliš připoutána, k němu, který mě oloupil, ale zároveň obohatil, protože jsem v kalu svého života našla cennou perlu nebo něco, co jsem za perlu pokládala.

GERALD: Teď ti nerozumím.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Muži matkám vůbec nerozumějí. Neliším se ani trochu od ostatních žen, leda v tom, jak mi bylo ukřivděno a jak jsem já sama ukřivdila, a tím, jak těžce jsem byla potrestána a zneuctěna. A přece jsem se musela dívat do tváře smrti, abych tě zrodila. Musela jsem s ní zápasit, abych tě odkojila. Smrt se mnou o tebe bojovala. Všechny ženy musejí bojovat se smrtí, aby si uchovaly své děti. Smrt, protože je sama bezdětná, chce od nás naše děti. Geralde, když jsi byl nahý, já tě oblékala, když jsi měl hlad, já ti dávala jíst. Ve dne v noci, po celou tu dlouhou zimu jsem tě opatrovala. Žádná úsluha není pro nás ponižující, žádná pozornost zahanbující, jde-li o někoho, koho my ženy milujeme – a já tě tolik milovala! Ani Hanna nemilovala víc Samuela. A tys potřeboval lásku,

protože jsi stále stonal, a jen láska tě mohla udržet naživu. Každého může udržet naživu jen láska. A chlapci jsou často bezohlední a bezmyšlenkovitě ubližují, a my si vždycky představujeme, že až z nich budou muži a budou nás líp znát, že nám všechno oplatí. Ale není tomu tak. Svět si je přetáhne na svou stranu a oni se sprátelí s těmi, s nimiž jsou šťastnější než s námi, a najdou si zábavy, z nichž my jsme vyloučeny, a zájmy, které nám jsou cizí. A často jsou k nám nespravedliví, protože když se jim život zdá hořký, dávají to za vinu nám, a když se jim zdá sladký, my s nimi tu sladkost nevychnutáváme... Našel sis mnoho přátel a chodil jsi k nim a bylo ti s nimi dobře, a já, protože jsem znala své tajemství, netroufala jsem si jít s tebou, ale zůstávala jsem doma a zavírala dveře, nepouštěla dovnitř slunce a sedávala v temnotě. Co bych byla dělala v počestných domácnostech? Má minulost mě stále provázela... A tys myslel, že nestojím o radostné stránky života. Tak já ti řeknu, že jsem po nich toužila, ale neodvažovala jsem se jich dotknout, protože jsem cítila, že na to nemám právo. Ty sis myslel, že jsem šťastnější, když pracuji mezi chudinou, představoval sis, že je to moje poslání. Ne, nebylo, ale kam jsem měla chodit? Nemocní se neptají, jestli ruka, která jim urovnává polštář, je neposkrvněná, a umírajícím nevadí, jestli rty, které se dotýkaly jejich čela, poznaly polibek hříchu. To na tebe jsem myslela po celý ten čas. Tamtém jsem dávala lásku, kterou tys už nepotřeboval, zahrnovala jsem je láskou, která jim nepatřila... A taky sis myslel, že trávím zbytečně mnoho času v kostele a povinnostmi v církevní obci. Ale kam jinam jsem se měla obrátit? Dům boží je jediný dům, kde jsou hříšníci vítáni, a já stále chovala v srdci tebe, až příliš jsem tě chovala v srdci. Ač jsem den po dni, zrána i za večera, klečela v domě

božím, nikdy jsem se nekála ze svého hříchu. Jak jsem se měla ze svého hříchu kát, když jeho plodem jsi byl ty, můj miláčku? Ani teď, kdy jsi na mne zlý, se nemohu kát. Nekaju se. Ty pro mne znamenáš víc než nevinnost. Jsem raději tvou matkou – ó, mnohem raději –, než abych měla minulost vždycky neposkvrněnou. Ach, copak to nechápeš? Copak nerozumíš? To pro tu mou hanbu jsi mi tak drahý. Moje zneuctění tě ke mně tak pevně připoutalo. Pro tu cenu, kterou jsem za tebe zaplatila – duší i tělem –, tě mám tolik ráda. Ach, nechtěj, abych udělala tu hroznou věc. Dítě mé hanby, zůstaň dítětem mé hanby!

GERALD: Nevěděl jsem, maminko, že mě máš tolik ráda. A budu ti lepším synem, než jsem byl dosud. A nesmíme jeden druhého nikdy opustit... Ale maminko... nemohu jinak... musíš se stát ženou mého otce. Musíš si ho vzít. Je to tvá povinnost.

ESTER (*přiběhne a obejmě PANÍ ARBUTHNOTOVOU*): Ne, ne, to nesmíte! To by bylo skutečné zneuctění, první, které byste zažila. To by byla skutečná potupa, první, která by vás zasáhla. Nechte ho a pojdte se mnou. Jsou jiné země než Anglie... ó, jiné země za mořem, lepší, moudřejší a méně nespravedlivé. Svět je široký a veliký.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ne, pro mne ne. Pro mne je teď svět malý jako dlaň, a kamkoli vkročím, tam jsou trny.

ESTER: Takové to nesmí být. Najdeme si někde zelená údolí a svěží prameny, a bude-li nám do pláče, nu, pak si popláčeme spolu. Copak jsme ho obě nemilovaly?

GERALD: Ester!

ESTER (*vztahuje proti němu ruku*): Ne, ne! Nemůžete milovat mne, pokud nemilujete také ji. Nemůžete ctít mne, pokud ona vám není posvátnější. V ní je zmučeno celé ženství. Nejen ona, my všechny jsme zasaženy v jejím domě.

GERALD: Ester, Ester, co mám dělat?

ESTER: Vážíte si muže, který je vaším otcem?

GERALD: Jestli si ho vážím? Pohrdám jím! Je to ničema.

ESTER: Děkuji vám, že jste mě před ním včera v noci ochránil.

GERALD: Ach, to nic. Vždyť já bych pro vás umřel. Ale neříkáte mi, co mám dělat teď.

ESTER: Cožpak jsem vám nepoděkovala, že jste ochránil mne?

GERALD: Tak co bych měl udělat?

ESTER: Svého srdce se ptejte, ne mého. Já nikdy neměla matku, kterou bych mohla zachránit - nebo uvrhnout do hanby.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Je nemilosrdný, je nemilosrdný. Nechte mě odejít.

GERALD (*se vrhne k MATCE a poklekne k ní*): Odpuť mi, maminko, to všechno jsem zavinil já.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nelíbej mi ruce, mám je studené. I srdce mám studené, něco je zlomilo.

ESTER: Ach, to neříkejte! Tím srdce žijí, že jsou zraňována. Požitky mohou snad změnit srdce v kámen, bohatství je může zatvrdit, ale zármutek – ó, zármutek je zlomit nemůže. A pak, jakýpak teď máte zármutek? Vždyť v této chvíli jste mu dražší než kdykoli jindy, ač jste mu vždycky byla drahá, a jak jste mu byla drahá! Ach, buďte na něj laskavá.

GERALD: Jsi mi matkou i otcem zároveň. Nepotřebuji oba rodiče. Tvoje dobro jsem měl na mysli, jenom tvoje. Ach promluv, maminko! Copak pro jednu lásku, kterou jsem našel, mám ztratit druhou? To mi neříkej! Ach, ty jsi krutá, maminko. *(Vstane a vrhne se se vzlykotem na pohovku.)*

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ *(k ESTER):* Opravdu našel lásku?

ESTER: Vždyť víte, že ho mám ráda od první chvíle.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ale my jsme velmi chudí.

ESTER: Kdo je chudý, když je milován? Ó, nikdo! Nenávidím své bohatství. Je mi břemenem. Ať mi je pomůže nést!

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ale jsme zneuctěni. Patříme mezi vyvržence. Gerald nemá jméno. Hříchy rodičů se mají mstít na dětech. To je boží zákon.

ESTER: Neměla jsem pravdu. Boží zákon hlásá jen lásku.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ (*vstává, bere ESTER za ruku a jde zvolna ke GERALDOVI, který leží na pohovce s hlavou v dlaních. Dotkne se ho a GERALD vzhledne*): Geralde, nemohu ti dát otce, ale přivádím ti ženu.

GERALD: Maminko, nejsem hoden ani jí, ani tebe.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Tak na ní ti především záleží! Až tedy budeš pryč, Geralde... s ní... ach, vzpomeň si někdy na mne. Nezapomeň na mne. A až se budeš modlit, modli se za mne. Máme se modlit, když jsme šťastni, a ty budeš šťasten, Geralde.

ESTER: Snad nás nechcete opustit?

GERALD: Maminko, snad bys nás neopustila?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Dělal bych vám třeba hanbu.

GERALD: Maminko!

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Tak tedy na krátký čas. A když mi to dovolíte, budu vždycky blízko u vás.

ESTER (*k PANÍ ARBUTHNOTOVÉ*): Pojdte s námi do zahrady.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Přijdu později, později.

ESTER a GERALD odejdou. PANÍ ARBUTHNOTOVÁ jde ke dveřím vlevo. Zastaví se před zrcadlem nad krbem a zahledí se do něho. Zprava vstoupí ALICE.

ALICE: Nějaký pán si přeje s vámi mluvit, madam.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Řekni, že nejsem doma. Ukaž tu vizitku!
(*Vezme vizitku z podnosu a pohlédne na ni.*) Řekni mu, že s ním
mluvit nechci.

Vstoupí LORD ILLINGWORTH, PANÍ ARBUTHNOTOVÁ ho spatří v zrcadle a trhne sebou, ale neobrábí se. ALICE odejde.

Co byste mi ještě dnes mohl chtít, Jiří Harforde? Nemáte mi už co říct. Musíte odejít z tohoto domu.

LORD ILLINGWORTH: Rachel, Gerald ví o tobě a o mně všechno, musíme tedy uspořádat věci tak, aby nám to všem třem vyhovovalo. Ujišťuji tě, že ve mně najde toho nejroztomilejšího a nejštědřejšího otce.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Můj syn sem může každou chvíli přijít. Včera v noci jsem vás zachránila. Podruhé by se mi třeba nepodařilo vás zachránit. Můj syn nese těžce mé pokoření, strašně těžce. Žádám vás, abyste odešel.

LORD ILLINGWORTH: Včera v noci jsem měl nesmírnou smůlu. Ta hloupá puritánka udělá takovou scénu jen proto, že jsem ji chtěl políbit! Co je špatného na polibku?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ (*se otočí*): Jeden polibek může zničit lidský život, Jiří Harforde. Já to vím. Já to vím až příliš dobře.

LORD ILLINGWORTH: O tom teď nebudeme debatovat. Dnes, stejně jako včera, jde především o našeho syna. Mám ho, jak víš, neobyčejně rád, a i když se ti to třeba zdá divné, ohromně jsem se mu obdivoval, jak se včera v noci zachoval. Úžasně pohotově tasil zbraně pro to hezké neviňátko. Zrovna tak bych si byl svého syna představoval. Až na to, že žádný z mých synů by se nikdy nestavěl na stranu puritánek. To je vždycky chyba. Navrhuji tedy toto...

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Žádný váš návrh mě nezajímá, lorde Illingworthi.

LORD ILLINGWORTH: Podle našich směšných anglických zákonů nemohu Geralda prohlásit dodatečně za vlastního. Mohu mu však postoupit svůj majetek. Panstvím Illingworth ovšem disponovat nemohu, ale to je stejně protivná barabizna. Může však mít Ashby, kde je to mnohem hezčí, Harborough, kde je nejlepší revír z celé severní Anglie, a dům na Saint-James Square. Co víc si gentleman na tomto světě může přát?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nic víc, no ovšem.

LORD ILLINGWORTH: Co se titulu týče, ten je v těchto demokratických časech stejně spíše na obtíž. Jako Jiří Harford jsem měl všechno, co jsem chtěl. Teď mám pouze všechno to, co chtějí druzí lidé, a to není ani zdaleka tak příjemné. Nuže, můj návrh zní takto...

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Řekla jsem vám už, že mě to nezajímá, a žádám vás, abyste odešel.

LORD ILLINGWORTH: Chlapec bude šest měsíců v roce u tebe a druhých šest měsíců u mne. To je naprosto poctivé, či ne? Ty můžeš dostat důchod, jaký si budeš přát, a žít můžeš, kde si vybereš. Co se tvé minulosti týče, o té nikdo nic neví, jen já a Gerald. Je tu ovšem ještě ta puritánka, ta puritánka v bílém mušelínu, ale ta nepadá v úvahu. Kdyby to mínila vypravovat, musela by vykládat, že se nechtěla dát políbit, že? A to by si o ní všechny ženy myslely, že je blázen, a všichni muži by si mysleli, že je s ní nuda. A nemusíš se bát, že Gerald po mně nebude dědit. Nemusím říkat, že ani seabemíň nemám v úmyslu se oženit.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Přišel jste pozdě. Můj syn vás nepotřebuje. Nejste pro něho nezbytný.

LORD ILLINGWORTH: Jak to myslíš, Rachel?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Že nejste nezbytný k jeho kariéře. O nic se vás neprosí.

LORD ILLINGWORTH: Nerozumím ti.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Podívejte se do zahrady.

LORD ILLINGWORTH vstane a jde k oknu.

Ale ať vás raději nezahlédnou; budete nepříjemné vzpomínky.

LORD ILLINGWORTH pohlédne ven a trhne sebou.

Má ho ráda. Mají se rádi. Jsme před vámi v bezpečí a odjíždíme.

LORD ILLINGWORTH: Kam?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: To vám nepovíme, a jestli nás najdete, nebudeme se k vám znát. Vypadáte překvapeně. Jaké přivítání byste čekal od dívky, jejíž rty jste se pokoušel poskvrnit, od chlapce, kterému jste život naplnil hanbou, od matky, která za své zneuctění vděčí vám?

LORD ILLINGWORTH: Stala se z vás nemilosrdná žena, Rachel.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Byla jsem kdysi příliš slabá. Jen mi prospělo, že jsem se změnila.

LORD ILLINGWORTH: Já byl tenkrát velmi mladý. A my muži poznáváme život příliš časně.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: A my ženy poznáváme život příliš pozdě. V tom je rozdíl mezi muži a ženami.

Pomlka.

LORD ILLINGWORTH: Rachel, chci svého syna. Možná, že teď nepotřebuje mé peníze. Možná, že nepotřebuje ani mne. Ale já svého syna chci. Smiř nás, Rachel. Tobě se to podaří, budeš-li chtít. (*Vidí dopis na stole.*)

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Pro vás není v životě mého syna místa.
O vás se nezajímá.

LORD ILLINGWORTH: Proč mi tedy píše?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Jak to myslíte?

LORD ILLINGWORTH: Co je tohle za dopis? (*Zvedne dopis.*)

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: To... to nic není. Dejte mi to.

LORD ILLINGWORTH: Je to adresováno mně.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nesmíte to otevřít. Zakazuji vám to
otevřít.

LORD ILLINGWORTH: A je to psáno Geraldovou rukou.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nemělo to být odesláno. Ten dopis napsal dnes ráno, dřív, než se mnou mluvil. Ale teď lituje, že ho napsal, velice toho lituje. Nesmíte ho otevřít. Dejte mi ho.

LORD ILLINGWORTH: Patří mně. (*Otevře ho, usedne a zvolna čte. PANÍ ARBUTHNOTOVÁ ho po celou dobu pozoruje.*) Předpokládám, žeš ten dopis nečetla, Rachel?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ne.

LORD ILLINGWORTH: Ale víš, co v něm je?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ano.

LORD ILLINGWORTH: Ani na okamžik neuznávám, že ten hoch má pravdu v tom, co píše. Neuznávám, že je mou povinností se s tebou oženit. To naprosto popírám. Ale abych dostal svého syna, jsem ochoten – ano, jsem ochoten si tě vzít, Rachel, a chovat se k tobě vždycky s úctou a vážností, jaké by mé ženě příslušely. Vezmu si tě, kdykoli ti bude libo. Dávám ti na to své čestné slovo.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Už jednou jste mi dal takový slib a zrušil jste ho.

LORD ILLINGWORTH: Teď ho dodržím. A to ti bude důkazem, že miluji svého syna přinejmenším stejně, jako ho miluješ ty. Neboť když si tě vezmu, Rachel, budu se muset vzdát některých ambicí. A to vysokých ambicí, mohou-li být ambice vůbec vysoké.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Odmítám provdat se za vás, lorde Illingworthi.

LORD ILLINGWORTH: To myslíš vážně?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ano.

LORD ILLINGWORTH: Pak mi pověz, jaké máš pro to pohnutky. Ty by mě neobyčejně zajímaly.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Už jsem je vyložila svému synovi.

LORD ILLINGWORTH: Byly bezpochyby nadmíru sentimentální, vid' Vy ženy žijete jen ze svých vznětů a pro ně. Nemáte žádnou životní filozofii.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Máte pravdu. My ženy žijeme ze svých vznětů a pro ně. Ze svých vášní a pro ně, chcete-li. A já mám dvě vášně, lorde Illingworthi: lásku k němu a nenávisť k vám. A ty nemůžete zabít. Jedna živí druhou.

LORD ILLINGWORTH: Jakápak je to láska, když potřebuje mít za sestru nenávisť?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Takovou lásku cítím ke Geraldovi. Zdá se vám to hrozné? Ano, je to hrozné. Každá láska je hrozná. Každá láska je tragédie. Kdysi jsem vás milovala, lorde Illingworthi. Ach, když žena milovala vás, jaká je to pro ni tragédie!

LORD ILLINGWORTH: Tak ty vážně odmítáš si mě vzít?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ano.

LORD ILLINGWORTH: Protože mě nenávidíš?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ano.

LORD ILLINGWORTH: A můj syn mě nenávidí zrovna tak jako ty?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ne.

LORD ILLINGWORTH: To mě těší, Rachel.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ten vámi pouze pohrdá.

LORD ILLINGWORTH: To je škoda. Škoda pro něho totiž.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Neklamte se, Jiří. Děti své rodiče nejdřív milují. Po čase je soudí. A zřídka, jestli vůbec kdy, jim odpouštějí.

LORD ILLINGWORTH (*znovu pročítá dopis, velmi zvolna*): Smím se zeptat, jakými důvody jsi přesvědčila chlapce, který napsal tenhle dopis, tenhle krásný, vášnivý dopis, že by sis neměla vzít jeho otce, otce svého jediného dítěte?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: To jsem nedokázala já. To dokázal někdo jiný.

LORD ILLINGWORTH: Kterápak osoba z fin de siècle?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Ta puritánka, lorde Illingworthi –

Pomlka.

LORD ILLINGWORTH (*sebou šubne, pak pomalu vstane a jde ke stolu, kde má klobouk a rukavice; PANÍ ARBUTHNOTOVÁ stojí blízko u tohoto stolu; LORD ILLINGWORTH zvedne jednu rukavici a začne si ji oblékat*): Pak už tu mnoho nepořídím, že, Rachel?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Nic.

LORD ILLINGWORTH: To tedy znamená sbohem?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: A tentokrát, doufám, navždycky, lorde Illingworthi.

LORD ILLINGWORTH: To je zvláštní! V tomto okamžiku vypadáš přesně tak, jak jsi vypadala tu noc před dvaceti lety, kdys ode mne odešla. Máš přesně stejný výraz okolo úst. Na mou věru, Rachel, žádná žena mě nemilovala tak jako ty. Vždyť ty ses mi dala jako květ, s kterým jsem si mohl dělat, co se mi zlíbilo. Tys byla moje nejhezčí hračka, můj nejkouzelnější románěk... *(Vytahuje hodinky.)* Tři čtvrti na dvě. Musím se pomalu vrátit na Hunstanton. Myslím, že tě tam už nevidím. A to mě mrzí, vážně. Byla to zábavná zkušenost, mezi lidmi své třídy se setkat – a dokonce docela vážně jednat – se svou milenkou a se svou...

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ uchopí rukavici a uhodí jí LORDA ILLINGWORTHE do tváře. LORD ILLINGWORTH strne. Je ohromen tím urážlivým trestem. Pak se ovládne, jde k oknu a zadívá se ven na svého SYNA. Povzdychne si a odejde z pokoje.

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ *(klesne se vzlykotem na pohovku):* Byl by to řekl, byl by to řekl.

Ze zahrady vstoupí GERALD a ESTER.

GERALD: Tak tys přece jen za námi nepřišla, drahá maminko. Museli jsme se tedy vrátit pro tebe. Maminko! Snad jsi neplakala? *(Poklekne k ní.)*

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ: Můj hochu! Můj hochu! Můj hochu! (*Pročesává mu rukou vlasy.*)

ESTER (*se k ní přiblíží*): Teď přece máte dvě děti. Smím být vaší dcerou?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ (*vzhlédne*): Chcete mě za matku?

ESTER: Ze všech žen, které jsem kdy poznala, jen vás.

Jdou ke dveřím, vedoucím do zahrady, držíce se kolem pasu. GERALD jde ke stolu vlevo pro svůj klobouk. Když se otočí, spatří na podlaze rukavici lorda Illingworthe a zvedne ji.

GERALD: Hleďme! Čí je to rukavice, maminko? Tys měla návštěvu? Kdo to byl?

PANÍ ARBUTHNOTOVÁ (*se otočí k němu*): Ó, nikdo. Nikdo, kdo by stál za zmínku. Naprosto bezvýznamný muž.

Konec.

Oscar Wilde

Bezvýznamná žena

Edice Drama

Překlad a úprava Jiří Zdeněk Novák

Ilustrace na obálce Kaspone/Shutterstock.com

Korektura Jaroslava Bednářová

Technická redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 9. 8. 2024

ISBN 978-80-274-4142-6 (epub)

ISBN 978-80-274-4143-3 (pdf)

ISBN 978-80-274-4144-0 (prc)